

ΑΘΗΝΑ
ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΤΗΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ
ΤΟΜΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ ΕΚΤΟΣ

Η ΑΝΑΜΕΙΞΙΣ ΚΑΙ ΦΩΝΗΤΙΚΑ ΤΙΝΑ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ

ΕΝ ΤΩ ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΚΩ ΙΔΙΩΜΑΤΙ

ΥΠΟ

Π. ΛΩΡΕΝΤΖΑΤΟΥ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Π. Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ

ΓΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

1904

Κωνσταντίνος Παπαγιάννης
ἀγαθὸς φίλος
Γ. Μανώλης

ΑΝΑΜΕΙΕΙΣ

-385-

Ἡ γλῶσσα εἶναι προτὸν τῆς κοινωνίας, τῶν ἀνθρώπων· αἰεὶ δ' ἐν τῇ κοινωνίᾳ εὐχρηστοῦσα, κατ' ἀνάγκην ἐν ἐκάστῳ ἡμῶν συμμορφοῦται καὶ μεταβάλλεται κατὰ τὰς γλώσσας τῶν ἄλλων. Ὅ,τι δὲ συμβαίνει ἐν τοῖς καθ' ἕκαστον ἀτόμοις τοῖς λαλοῦσι μίαν καὶ τὴν αὐτὴν γλῶσσαν, ἅτινα δυνατὸν πολλάκις νὰ μὴ συναποτελῶσι τὸν αὐτὸν λαόν, τὸ αὐτὸ ἔθνος, αὐτὸ τοῦτο ἀκριβῶς παρατηρεῖται καὶ μετὰ τὸν λαὸν καὶ ἔθνων διαφόρων γλωσσῶν.

Ἡ νεωτέρα Ἑλληνικὴ γλῶσσα ἐκ τῆς Ἀττικῆς καὶ τῆς Κοινῆς προελθοῦσα διαιρεῖται εἰς βορείαν καὶ μεσημβρινήν· βάσιν δὲ ἡ διαίρεσις αὕτη ἔχει τὰ φωνήεντα, ἅτινα χωρίζουσι τὴν γλῶσσαν τὴν ἐν Εὐρώπῃ καὶ ἐπὶ τῶν νήσων λαλουμένην εἰς δύο μεγάλα τμήματα. Τὸ Κεφαλληνιακὸν ἰδίωμα ἔχον πάντα τὰ γνωρίσματα τῆς μεσημβρινῆς νεωτέρας Ἑλληνικῆς, τοὺς φωνήεντας δηλαδὴ φθόγγους καθόλου ἀσυγχύτους καὶ ἀλωβήτους διαφυλάττον, ἀνήκει ταύτῃ. Τὸ ἰδίωμα τοῦτο δὲν εἶναι ἀπηλλαγμένον τῆς ἐπιδράσεως τὸ μὲν ἄλλων Ἑλληνικῶν ιδιωμάτων, τὸ δὲ ξένων γλωσσῶν· ἀλλ' οὐδεμία ἐπίδρασις ἐτέρου Ἑλληνικοῦ ιδιώματος ἢ ξένης τινὸς γλώσσης ἔσχεν ἐπὶ τοῦ Κεφαλληνιακοῦ ιδιώματος τοσαύτην ροπήν, ὅσην ἡ ἐπίδρασις τῆς γλώσσης τῶν Ἰταλῶν. Λέξεις ἄλλων Ἑλληνικῶν ιδιωμάτων, λέξεις αὐτῆς τῆς γραφομένης δὲν ἐπεκράτησαν καθ' ὅλον τὸ ἰδίωμα, ἀλλ' ἀκούομεν ταύτας πλην ἐλαχίστων τινῶν ἐξαιρέσεων ἑνιαχοῦ μόνον τῆς νήσου, ἐκεῖ μάλιστα ἔνθα ὑπάρχει γεωγραφικὴ γειτνίασις ἢ ἐπιμιξία· οὕτω π. χ. εἰς τινὰ τῆς νήσου μέρη, ὧν οἱ κάτοικοι μεταβαίνουσιν πρὸς γεωργικὰς ἐργασίας εἰς Ἀκαρνανίαν καὶ χρόνον τινὰ κατ' ἔτος ἐκεῖ διατρίβουσιν ἢ ἔχουσιν ἐμπορικὰς πρὸς τοὺς Ἀκαρνανὰς σχέσεις, ἀκούει τις τὰς λέξεις βίτ, κιαπέ, χαβέρι, οἱ πολλαχοῦ τῆς νήσου ἐκ τοῦ ἰδίου λαοῦ συνήθειαι ἔχουσι τὰς λέξεις χίτσ, γιατάκι, κομάκι, δουλάκι, τζαλοῦν, ὅτι ἐν τῇ ἑσθίᾳ ζήσαντες στόφα, παπυ-

ΒΙΒΛΙΟΤΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΘΟΥΡΙΟΥ

ρόσι, μουστούκι, καπίκι (δὲν ἔχει καπίκι = δὲν ἔχει λεπτόν, θέ-
λεις πολλά καπίκια = ἔχεις ἀνάγκην πολλῶν χρημάτων) κ.τ.λ. καὶ
ἄλλοι ἄλλας· ἀλλ' αἱ λέξεις αὗται πλὴν ὀλίγων δὲν εἰσεχώρησαν εἰς
τὸ καθόλου ἰδιῶμα, οὐδ' ἐγένοντο κοινὸν πάντων τῶν λαλούντων
κτῆμα, καὶ τὰ ἰδιῶματα ἐξ ὧν παρελήφθησαν οὐδόπως ἐπέδρασαν ἐπὶ
τοῦ Κεφαλληνιακοῦ. Τὸ αὐτὸ δὲ ῥητέον καὶ περὶ τῶν ξένων γλωσ-
σῶν· ὀλίγαι τούτων λέξεις κατεμίγησαν τῷ ἰδιῶματι, ἀλλ' οὐδὲν
ἄξιον λόγου ἐν ταύταις παρατηρεῖται, εἰ μὴ ἐξομοιώσεις πρὸς τὰς Ἑλ-
ληνικὰς πάντοτε μὲν ἐν τοῖς φθόγγοις, ἐνίοτε δὲ καὶ ἐν τοῖς τύποις (1).

Εἶναι ἀληθές ὅτι πολλαὶ Σλαυικαὶ λέξεις, τῆς ἀρχαίας δὴλον ὅτι
Σλαυικῆς, τῆς Ῥωσικῆς, τῆς Βουλγαρικῆς, τῆς Σερβικῆς, καὶ τινες
Ἀλβανικαί, περὶ ὧν ἐπραγματεύθη ὁ G. Meyer ἐν Sitzungsbe-
richte der Kais. Akademie der Wissenschaften in Wien τόμῳ
CXXX, καὶ Neugriechische Studien II, γινόμεναι σχεδὸν πανελλή-
νιοι εἰσῆχθησαν καὶ εἰς τὸ καθ' ἡμᾶς ἰδιῶμα, καὶ ταύτας ἀναγκαῖον
νομίζομεν ἐνταῦθα ν' ἀναγράψωμεν, διότι καὶ κατὰ τὴν προφορὰν
τινες πλημμελῶς ἀποδίδονται καὶ ἡ σημασία αὐτῶν ἑλλιπῶς ἐν ταῖς
εἰρημέναις πραγματείαις σημειοῦται, τούτου δ' αἵτιος εἶναι οὐχὶ ὁ σοφὸς
γραμματικὸς ἀλλ' ὁ καταχωρίσας τὰς λέξεις ἐν τοῖς Νεολ. Ἀναλ., ἐξ
ὧν ἐκεῖνος παρέλαβε· οὕτω ἡ λέξις βελέντσα = βαρὺ μάλλινον σκέ-
πασμα προφέρεται βελέδζια καὶ τὸ ἐκ τούτου παραγόμενον βελε-
δζινᾶς διεσώθη ὡς οἰκογενείας παρεπώνυμον ἢ καὶ ἀπλῶς ἐπώνυμον
(πρβλ. Βουτυρᾶς κ.τ.λ.). Ἡ λέξις βίτσα = Ruthe, Gerte, Peit-
sehe σημαίνει λεπτὴν ῥάβδον, εἴτα δὲ καὶ ἱππέως Peitsehe, ἀλλ'
οὐδέποτε τὴν μάστιγα καθόλου, ἐντεῦθεν βιτσιὰ = τὸ κτύπημα τοι-
αύτης ῥάβδου.

Τὸ ἐν σελ. 20 βουρκόλακας, οὗτινος σημειοῦνται οἱ τύποι οἱ ἐν
ἄλλοις Ἑλληνικοῖς ἰδιῶμασιν εὐχρηστοῦντες, ἐν Κεφαλληνίᾳ προφέρεται
βρικόλακας, ἐξ οὗ καὶ ῥῆμα βρικόλακιάζω. Τὸ ἀλλαχοῦ ἀπαν-

(1) Ἐκ τοῦ χαζίρι = ἐτοιμος, ὅπερ εἰσαχθὲν ἔμεινεν ἄκλιτον ἐν τῷ καθόλου ἰδιῶματι
οἶον εἶμαι χαζίρι, εἴμαστε χαζίρι κ.τ.λ. παρήχθη ῥῆμα χαζιρεύω = ἐτοιμάζω, χα-
ζιρεύομαι = ἐτοιμάζομαι. Τῆς λέξεως ποιοῦνται χρῆσιν ἐν Ἐρίσσῳ ὥσπερ ἐν τῇ
λοιπῇ νήσῳ ἐπὶ τῆς ἐννοίας τοῦ ἐτοιμος, ἀλλὰ συνηθεστέρα καὶ σφόδρα διαδεδομένη εἶ-
ναι ἐκεῖ ἡ λέξις ὡς ἐπίρρημα σημαίνον σφόδρα, ἄγαν, ἐντελῶς, οἶον ὁ καφεὶς εἶναι
χαζίρι ἄψηστος, εὐκείος εἶναι χαζίρι ζουρλός, ἦτανε ἀργὰ χαζίρι, δὲν
μὲ γνοιάζει χαζίρι = οὐδὲν μέλει μοι κ.τ.λ.

τῶν δραγάτης ἐν τῷ Κεφαλληνιακῷ ἰδιῶματι λέγεται τραγάτης
(ὡς παρὰ τὸ τηράω, τηράζω), ἐξ οὗ καὶ τραγάτα = ὁ οἰκίσκος
ἀπὸ τοῦ ὁποίου γίνεται ἡ φυλακὴ τοῦ ἀγροῦ, τραγατεύω καὶ τρα-
γατικὸς = ἡ τοῦ τραγάτου ἀμοιβή. Τὸ ἐν Κυθήροις παραζούζουλο
= ζῶν, παῖς οὐκ ἀρτιμελής, ἀτροφικός ἐκ τοῦ ἀλλαχοῦ ἀπαντῶντος
ζούζουλον εὐχρηστεῖ καὶ καθ' ἡμᾶς οὐ μόνον ἐπὶ ταύτης τῆς ἐννοίας
ἀλλὰ καὶ μεταφορικῶς, μάλιστα λεγόμενον περὶ ἀνθρώπου μικροῦ τι-
νος καὶ ἀσθενοῦς τὸ σῶμα καὶ τὸ πνεῦμα.

Καπίκι σημαίνει καὶ τὸ $\frac{1}{100}$ τοῦ ρουβλίου καὶ τὰ χρήματα ἐν
γένει «πρέπει νάχης πολλὰ καπίκια». Καρβέλι = ὁ συνήθης
ἄρτος. Τὸ ἐν Ἠπειρῷ κότσος λέγεται καὶ ἐν Κεφαλληνίᾳ καὶ οὐχὶ
μόνον τὸ ὑποκοριστικὸν κοτσίδι, κοτσίδα, ὡς ἐν σελ. 34 ἀναφέ-
ρεται, ἐκ τούτου καὶ μεγεθυντικὸν κοτσίδα.

Ἡ λέξις κούχνη ῥωσ. cúchnia θὰ εἰσῆχθη πάντως ἐκ τῆς ῥωσ-
σικῆς. Λαγάδι, λαγάδα καὶ τοπωνυμικὸν ἢ Λαγάδα, σῦκα τῷ
Λαγάδας. Λόγος, λοβοτὴ «artiplex». Μόρα = ἐφιάλτης, τότε
πιάν' ἢ μόρα = καταλαμβάνεται ὑπὸ ἐφιάλτου. Παραθέτων ὁ αὐ-
τὸς συγγραφεὺς τὸ μουστίτσα = πτερωτὸν ἔντομον ὡς ἐν Κεφαλλη-
νίᾳ λεγόμενον ἐρωτᾷ μὴ κατὰ τυπογραφικὸν λάθος ἐσημειώθη ἐν
Νεοελ. Ἀνα-. II 260, ὅθεν παραλαμβάνει τὴν λέξιν, ἀντὶ τοῦ μου-
σίτσα, ὅπερ ἐν Ἠπειρῷ μσίτσα = ζώφιον γεννώμενον ἐν τῇ φακῇ.
Τὴν ἐρώτησιν ταύτην ποιεῖται ὁ συγγραφεὺς, διότι νομίζει τὴν λέξιν
σλαυικὴν mousehitza, εὐρέθη δὲ πρὸ ἀνυπερβλήτων δυσχερειῶν. Ἡ
λέξις, ὡς πιστεύω, ἐλήφθη ἐκ τῶν Λατινικῶν γλωσσῶν Λατ. musca,
Ἰταλ. mosca, Γαλ. mouche καὶ παρητυμολογήθη πρὸς τὸ μου-
στος· εἴτα δὲ προσέλαβε τὴν ὑποκοριστικὴν κατάληξιν -ίτσα, ἥτις
εἶναι σλαυικὴ (Meyer ἐνθα ἀνωτ. σελ. 3), σημαίνει δ' ἡ λέξις μι-
κρόν τι πτερωτὸν ζώφιον ἐν τῷ οἴνῳ καὶ τῷ γλεύκει γεννώμενον.
Πουχὸς ἐν Κεφαλληνίᾳ βουχνὸς = λεπτὸς κονιορτὸς (τὸ ν διὰ τὸ
χνοῦδι). Ῥεδεύω, ρεδάτος. Σέβρος, σεβρικό, σεβριά, σε-
βρεύω, ξεσεβρεύω. Τσαδίλα. Χουχιάζω ἐν Κεφαλληνίᾳ φου-
γιάζω = ἐκπέμπω κραυγὴν, κραυγάζω, παρὰ τὸ φωνάζω.

Ἐκ τῆς Ἀλβανικῆς εὐχρηστα εἶναι γκιόννης, κοπέλα, κοπε-
λοῦδι, κοπελοῦλλα, κόπελος, κοπελιάρα, λούτσα, babáου-
λας, babáουλας.

ΠΑΡΕΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΑΘΕΟΥΡΙΟΥ

Εκ τῆς 'Ρουμουνικῆς γουλιάστρα (λατ. colostrum), σημαίνει δ' οὐ μόνον ἐγγύων γυναικῶν γάλα ὡς ἐν τῇ εἰρημένῃ διατριβῇ σημειοῦται, ἀλλ' ἐν γένει παντὸς ἐγγύου ζώου γάλα μάλιστα αἰγός, προβάτου. Σούρουπο, σουρουπώνει, ἐσουρούπωσε, θὰ σουρουπώσει.

Οὐδεὶς ἀγνοεῖ πόσαι εἶναι αἱ ἐκ τῆς Γαλλικῆς παρελημμέναι λέξεις καὶ φράσεις, αἵτινες κατέστησαν σχεδὸν πανελλήνιοι· ὁ λόγος οὕτω νομίζεται κομψότερος μάλιστα κατὰ τὰς ἀνωτέρας κοινωνικὰς τάξεις, καίτοι ἐν Κεφαλληνίᾳ ἀσμενίζουσιν ἔτι καὶ νῦν τοῖς Ἰταλικοῖς παρὰ τὰ Γαλλικά.

Ὅπερ ἀνωτέρω ἐλέγομεν περὶ τῆς ἐπιδράσεως τῶν ἄλλων ιδιωμάτων καὶ τῶν ξένων γλωσσῶν ἐπὶ τὸ Κεφαλληνιακὸν ἰδίωμα, δὲν δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν καὶ περὶ τῆς γλώσσης τῶν Ἰταλῶν, ὅτι αὕτη πλείστον χρόνον κατὰ τὴν νῆσον ἐλαλεῖτο ὑπὸ ἐγχωρίων καὶ ξένων ἐπὶ τῆς Ἑνετοκρατίας καὶ τῆς Ἀγγλικῆς προστασίας, καὶ διότι ἦτο ἡ γλώσσα ἡ ἐπίσημος (ἀπὸ τοῦ 1850 εἰσῆχθη ἐν τοῖς δικαστηρίοις ἡ Ἑλληνική), καὶ διότι ἐμελέτων καὶ ἐξεμάνθανον ταύτην πολλοὶ εἴτε εἰς Ἰταλίαν μεταβαίνοντες πρὸς σπουδὴν ἐπιστημῶν εἴτε ἐν αὐτῇ τῇ νήσῳ. Ἐὰν δέ τις ἐνθυμηθῇ ὅτι τῆς ναυτιλίας καὶ τοῦ ἐμπορίου, ὧν πλείστον μετέσχε καὶ νῦν ἔτι μετέχει μέγα μέρος τοῦ πληθυσμοῦ, γλώσσα κοινὴ ὑπῆρξεν ἡ Ἰταλικὴ καὶ ὅτι οἱ Κεφαλλῆνες καὶ μακρὰν τῆς πατρίδος ταύτης τῆς γλώσσης τὴν ἀνάγκην μάλιστα ἠσθάνοντο, ἐπειδὴ σφοδρὰ εἶχε διαδοθῇ, τότε θὰ κατίδῃ καὶ ἕτερον λόγον, δι' ὃν οὗτοι ἐγένοντο τῆς γλώσσης ταύτης ζηλωταί. Ἀνεξίτηλα ἄρα κατέλιπεν ἔχνη ἡ τοιαύτη ἐπιδρασις ἐπὶ τοῦ Κεφαλληνιακοῦ ιδιώματος· αἱ ξέναι ἐκεῖναι λέξεις κατέστησαν κοινὸν τῶν Κεφαλλήνων πάντων κτῆμα, οὐδεμία τῆς νήσου ἄκρα ἔμεινε ξένη ταύτης τῆς ἐπιδράσεως, καὶ νῦν δ' ἔτι ὅτε διὰ τῶν δημοτικῶν σχολείων, τῶν ἐφημερίδων καὶ τῆς πολιτικῆς τοσαύτη ἀνεπτύχθη ἀντιδρασις, ἀσθενῶς πάνυ τὰ Ἰταλικά τῆς διαλέκτου στοιχεῖα περιωρίσθησαν, καίτοι ἤδη πρὸ πολλοῦ οἱ παραγαγόντες τὴν ἀνάμειξιν λόγοι ἐξέλιπον. Ὁ Ἰταλίζων τρόπος τοῦ λέγειν, τὸ μουσικὸν ἐν τῇ ἀπαγγελίᾳ, τὸ παρατεινόμενον τῆς φωνῆς ἐν τοῖς φθόγγοις καθόλου, μάλιστα ἐν τοῖς φωνήσεσιν, ἡ μαλακότης τοῦ λ καὶ ν καὶ τὸ ὑγρὸν τῶν συλλαβῶν λι καὶ νι, ἀπαγγελλομένων αἰετὶ gli καὶ gni, ὡς ἀνός, ἀνός, πολὺ,

λίγο, νηστικός, ἀνήμερος, ἀνήξερρος, πονίδι, νινί=glinός, pogli, gnisticός, agnimboros, agnikseros, pognίδι, gnigni μόνον δι' Ἰταλικῆς ἐπιδράσεως ἴσως δύνανται νὰ ἐξηγηθῶσι.

Τὸ ἀσυνίζητον τῆς καταλήξεως -ια, ὅπερ σύνηθες ἐν τῷ Ζακυνθίῳ ιδιώματι εἰς Ἰταλικὴν ἐπίδρασιν ὁ σεβαστὸς μοι διδάσκαλος κ. Γ. Χατζιδάκις ἀποδίδει, δὲν παρατηρεῖται καὶ παρ' ἡμῖν· διὸ οὐδέποτε λέγομεν μαχαιρία, μερία, παιδία, ποδία, εἰ μὴ λοιδοροῦντες τοὺς Ζακυνθίους, ἀλλ' αἰετὶ μαχαιριά, μεριά, ποδιά, ζεστασιά, ὀγρασιά, ξερασιά. Ἐν ὀλίγοις δὲ τηρεῖται ἀσυνίζητος ἡ κατάληξις -ια, ἀλλὰ τοὺς τύπους τούτους ἀποδοτέον ἢ εἰς ἐπίδρασιν τῆς γλώσσης τῶν λογιωτέρων, οἷον λυσοντερία καὶ λυσαντερία (παρὰ τὸ λύω-ἔλυσον) = δυσεντερία, ὀλονυχτία καὶ ὀλννυχτία = τελετή ἐν τοῖς ναοῖς δι' ὅλης τῆς νυκτός, προφητεία, οἱ προφητεῖες, συντελεία (συντελεία τοῦ αἰῶνος!), ἡ παρελήφθησαν ἐκ τοῦ Ζακυνθίου ιδιώματος, οἷον παιδία ἐν τῇ φράσει *avanti* παιδία! ἦν οἱ ἀγοραῖοι τοὺς πολίτας ἐπὶ τὰ ὦνια καλοῦντες λέγουσι, καὶ ἐν τῷ φωτίες ἀναμμένες! ὅπερ ὡσαύτως οἱ ἀγοραῖοι ἀναφωνοῦσι κατὰ τὴν πώλησιν τῶν ὑδροπεπόνων δηλοῦντες οὕτω τὸ ἄγαν ἐρυθρὸν τοῦ καρποῦ χρῶμα. Ἀσυνίζητος ἀπαντᾷ ἡ κατάληψις -ια καὶ ἐν τοῖςδε, κολακεία, φιλονικία, ἀνονσία, ἀδιαντροπία (= ἀναισχυντία, ἀναιδεια), ὑποχονδρία καὶ ὑποκονδρία (καὶ ἄνευ τοῦ ν), ἀλλεγρία (*allegria*) καὶ μανινκονία (*maninconia*), οὔτινος καὶ οἱ τύποι μανινκονία καὶ μανινκόνια εὐχρηστοῦσι. Τὸ δὲ ρητὸν Cefalonia - malinconia ὀλίγοι τῶν Κεφαλλήνων ἀγνοοῦσι.

Καιρὸς ἤδη νὰ μεταβῶμεν εἰς τὰ καθ' ἕκαστον τῆς τοιαύτης τῆς Ἰταλικῆς γλώσσης ἐπιδράσεως, διότι ἐκ τούτου θὰ καταστῶσι φανεραὶ αἱ ποικιλώταται τῆς ἀναμειξεως ὅψεις καὶ αἱ μεταβολαὶ καὶ παθήσεις τῶν παραλαμβανομένων λέξεων ἐν τε τοῖς φθόγγοις καὶ ταῖς καταλήξεσι καὶ τῇ σημασίᾳ. Ἐν τῇ ἐξετάσει τούτων ἀνάγκη μάλιστα νὰ ἐνθυμώμεθα ὅτι ὁ δανεισμός ἐγένετο ἐκ τοῦ προφορικοῦ καὶ τοῦ γραπτοῦ λόγου. Ἐνετοὶ ἦσαν οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς ἐπισήμου ἀρχῆς τῆς πλείστον χρόνον ἀρχαίας τῆς νήσου, οὗτοι δ' ἐλάλουν τὸ ἑαυτῶν ἰδίωμα καὶ παρὰ τούτων τὰς λέξεις παρελάμβανον οἱ τῆς νήσου κάτοικοι, ὡς δεικνύει ἡ τελεία ἔλλειψις τῶν φθόγγων *ce, ci* (*tsche, tschi*), ἀνθ' ὧν αἰετὶ *ce, ci*, καὶ *g* (*gusto*), ἀνθ' οὗ γ, οἷον γοῦστο,

γουστάρω, τὸ σύμπλεγμα ρτ ἀντὶ λτ, σάρτος, σαρτάρω, σαρ-
ταδῶρος (Ἑνετ. sarto) ἀντὶ salto (Ἰταλ.), βα ἀντὶ gua, βάρδια
ἀντὶ guardia, βάρδα Ἑν. βάρδα Ἰταλ. *guarda*, que=κῶ ἀντὶ
que, dunkῶ ἀντὶ τοῦ Ἰταλικοῦ dunque κ. λ. π.

Τῆς Ἑνετικῆς τὴν ἐπίδρασιν μαρτυρεῖ καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἀκραιφ-
νῶς Ἑνετικῶν λέξεων, ἐν αἷς αἰεὶ τηρεῖται ἡ τῶν Ἑνετῶν προφορὰ·
ἀλλ' ἡ ὑπαρξίς πολλῶν στοιχείων ἀλλοτριῶν ὅλως τῆς Ἑνετικῆς, οἷον
τῶν μετοχῶν εἰς -ato, αἵτινες ἀείποτε ἐκεῖ συγκεκομμένοι ἐκφέρον-
ται, λέξεων καθαρῶς Τοσκανικῶν, πεβεράδζιο *beverragio*=
pourboire, σπιέρα=ὑαλος παραθύρου (Τοσκαν. *spera*=καθρέπτῃς
ὑαλος) καὶ τοῦτο ὅτι οἱ εἰς Ἰταλίαν πρὸς σπουδὰς μεταβαίνοντες
καὶ ἐκεῖ ἱκανὸν διατρίβοντες, πλείστοι μάλιστα οἱ εὐπορώτεροι ἀπὸ
νεαρᾶς ἡλικίας, οὐχὶ ἰδιώματι, πολλῶ δ' ἤττον τὸ Ἑνετικὸν ἀλλὰ τὴν
καθαρὰν Ἰταλικὴν ὠμίλουν καὶ ἐσπούδαζον, πείθει ἕκαστον ὅτι οὗτοι
ἐπανερχόμενοι οἴκαδε καὶ εἴτε ἀξιώματα λαμβάνοντες εἴτε ἐπιστή-
μην τινα ἀσκοῦντες ἐτήρουν καὶ εἰς τὸ ἰδιῶμα μετέδιδον λέξεις τοῦ
γραπτοῦ καὶ καθωμιλημένου τῶν Ἰταλῶν λόγου. Ἐντεῦθεν γίνεται
δῆλον ὅτι καὶ ἡ Ἰταλικὴ καθόλου καὶ ἰδιῶματι ταύτης ἡ Ἑνετικὴ
ἐπὶ τὴν γλῶσσαν τῶν Κεφαλλήνων ἐπέδρα ὥστε ἀνάγκη ἑκασταχοῦ
νὰ διαστέλλωνται τὰ Ἑνετικὰ τῶν Ἰταλικῶν.

Φθογγικαὶ παθήσεις.

Ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ τῶν φθογγικῶν παθῆσεων ἀνάγκη, ἐνθυμούμενοι
ὅτι εἰς δανεισμὸν οὐ μόνον ἡ καθόλου Ἰταλικὴ ἀλλὰ καὶ ἰδιῶμα
ταύτης ἡ Ἑνετικὴ ὑπέκειτο, ν' ἀποχωρήσωμεν τὰ Ἑνετικὰ τῶν φθόγ-
γων συμπλέγματα καὶ τὰς λέξεις τὰς ἐκ τῆς Ἑνετικῆς εἰλημμένας,
καὶ τὰς διαφορὰς αὐτῶν ἀπὸ τῆς Ἰταλικῆς νὰ μὴ θεωρήσωμεν γεν-
νήματα τοῦ ἰδιώματος καὶ ἀναπτύξεις ἅς αἱ λέξεις ἐκείναι ἐν τῷ Κε-
φαλληνικῷ ἰδιώματι ὑπέστησαν, ἀλλὰ τῆς Ἑνετικῆς κληρονομίαν,
ἀφοῦ μάλιστα ἐν πολλοῖς τούτων οὐδὲν ἐβίαζεν εἰς μεταβολήν. Τὰ
συμπλέγματα go, ga, gu προφέρονται ἐν τῇ Ἑνετικῇ γο, γα, γου
καὶ καθόλου τὸ g=γ καὶ ἡ προφορὰ αὕτη τηρεῖται καθ' ἡμᾶς, ὅθεν
πάγα=μισθός (paga), παγάρι=πληρωγὴ (pagare), νεγότσιο=
ἐμπορία (negozio), ἀλάργα=μακρὰν (κατὰ τὰ πολλὰ εἰς -a ἐπίρ-

ρήματα, καλὰ, κακά, πάντα, ἄσχημα, ὠραία) καὶ ἀλάργου (κατὰ
τὸ ἐπάνου, κάτου) (à largo), γοῦστο=ἀπόλαυσις (gusto), γου-
στάρω=ἀπολαύω (gustare), γουστῶζος=ἄξιος ἀπολαύσεως (gus-
toso), γουλῶζος=λίχνος (goloso), γουλοζίτᾱ=λιχνεία (golo-
sità), ἐν ᾧ guβέρνο· ὡσαύτως γ' προφέρεται ἐν ταῖς λέξεσι γρανά-
γιο=σιτοβολῶν (granajio), γιοῦστος=δίκαιος, ἀκριβής (giusto),
καὶ ἐπίρ. γιοῦστο=ἀκριβῶς καὶ ἐν τῇ φράσει γιοῦστο καὶ γιοῦ-
στο ἐπὶ ἀγανακτήσεως, γόβος=κυφός (gobbo), γαρνίρω=ἐρτύω
(guarnire), γαρνιτοῦρα (guarnitura), γαραντίρω=ἀσφαλιζῶ
(guarantire), γιάτσο=πάγος (giaccio), γιατσάδα, γιατσιέρα=
ἀγγεῖον πάγου, κουράγιο=θάρρος, κουραγιάρω=παραθαρρύνω
(coraggio, incoraggiare), γιράρω=περιφέρω-ομαι καὶ dζιράρω
(girare), γράτσια=χάρις (grazie), γρατσιῶζος=ἐπίχαρις (gra-
zioso), dζόγια=χαρὰ μάλιστα μεταφορικῶς (gioja), σουγάρω=
ἀπορροφῶν τὸν χυμὸν διὰ θερμάνσεως, κάρτα-σούγαρα (carta-
sugara).

Τὰ συμπλέγματα ca, co, cu, che, chia, cchia, chie, ἔδωκαν
ἐν τῇ Ἑνετικῇ ἐνιαχοῦ γα, γο, γου, κῆε, κῆα, κῆε καὶ οὕτως εἰς τὸ
καθ' ἡμᾶς ἰδιῶμα μετεδόθησαν, dζογαδῶρος=παίκτης (giuoca-
tore), dζόγος=παίγνιον (giuco), dζογάρω=παίζω τυχερὸν παίγ-
νιον (giuocare), dζογέτο=μικρὸν τυχερὸν παίγνιον (giocchetto),
σίγουρος καὶ σιγοῦρος καὶ σεγοῦρος=ἀσφαλής (sicuro), σι-
γουράρω=ἀσφαλιζῶ (sicurare), ἐπίρ. σίγουρα=ἀσφαλῶς, πάν-
τως καὶ σιγουραμέντε=βεβαίως (sicuramente), σιγουριτὰ καὶ
σιγουριὰ κατὰ τὰ πολλὰ εἰς -ιὰ (sicurtà), σοφιγάρι (Ἑν. sofe-
gar, Ἰταλ. soffocare), κιάλε=μακρὸν τηλεσκόπιον (occhiale), κιά-
ρος=διαυγής, καθαρὸς (chiaro), κιαρίρω=ποιῶ τι διαυγές (ἐν ᾧ
Ἰταλ. καὶ chiarare chiarire), σκιέρτσο=ἀστεῖσμός (scherzo)
σκιερτσάρω=ἀστείζομαι (scherzare), ῥεβουρκιάρω=ῥυμουλκῶ
καὶ ῥιβουρκιάρω (remorchiare Ἰταλ. rimorchiare). Ἡ προ-
φορὰ ἄρα τῶν λέξεων τούτων μαρτυρεῖ τὴν ἐκ τῆς Ἑνετικῆς κατα-
γωγὴν αὐτῶν· ἀλλὰ τὸν ἐκ ταύτης δανεισμὸν σαφέστερον δεῖκνύουσι
λέξεις ἐξ ὧν δὲν δυνάμεθα ν' ἀποχωρίσωμεν συμπλέγματα φθογ-
γικὰ καὶ νὰ παρατηρήσωμεν ὥσπερ ἀνωτέρω ὅτι πανταχοῦ ἐνθα ἀπαν-
τῶσι ταῦτα ὁμοίως διετέθησαν, διότι αἱ τοιαῦται λέξεις δὲν παρέ-

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

χουσι συστήματα φθογγικῶν συμπλεγμάτων, ἀλλὰ μεμονωμένας τη-
ροῦσι τὰς παθήσεις καὶ ἀλλοιώσεις ἃς ὑπέστησαν ἐκ τῆς Ἑνετικῆς
εἰς τὴν ἡμετέραν εἰσαχθεῖσαι, οἷον μανέστρα (Ἑν. manestra Ἰταλ.
minestra), μανδολᾶτο (Ἑν. mandolato Ἰταλ. mandorlato),
ἀλλ' εἴτα καὶ μεδουλᾶτο καὶ μαδολᾶτο, καὶ μάνδολα μάδολα,
ἀβέρτος (Ἑν. avertio Ἰταλ. apperto), πλάνια, πλανιάρω (Ἑν.
piana, pianare Ἰταλ. pialla, piallare), ρεδικολο (Ἰταλ. ridi-
colo) ὅθεν καὶ ῥῆμα εἰς -άρω, πόνσο (Ἑν. ponso Ἰταλ. polso),
οὔρτιμο καὶ οὔλτιμο (καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Τοσκανικῇ γνωστὸν ὅτι
ἐπέδωκε τὸ rt ἀντὶ lt, morto=molto), à là σκάγ·α ἐκ τοῦ Ἑνετι-
κοῦ scaio=πλευρόν· καὶ λέγεται μὲν ἐν τῇ Ἰταλικῇ in ispalla
(spalla), ἀλλ' ἀδύνατον ἐκ τούτου νὰ προῆλθε τὸ περὶ οὐ πρόκειται
à la σκάγγια.

Πᾶσαι αἱ γλῶσσαι, λέγει ὁ Ἰάκωβος Grimm, ἐν τῇ εἰσαγωγῇ
εἰς τὸ Γερμανικὸν λεξικὸν σελ. XXVI, ἐφ' ὅσον ἀκμάζουσιν, ἔχουσιν
ἐμφυτον ὁρμὴν νὰ ἀπείρωσιν ἀφ' ἑαυτῶν τὰ ὀθνεῖα καὶ εἰσχωρή-
σαντα ταῦτα αὖθις νὰ ἐξωθῶσιν ἢ τοῦλάχιστον νὰ ἐξομοιωθῇ πρὸς τὰ
οἰκεία στοιχεῖα. Οὐδεμία γλῶσσα κατῴρθωσε νὰ παραγάγῃ καὶ νὰ
ἀναπτύξῃ ἅπαντας τοὺς φθόγγους, διὸ ἀπωθεῖται τοὺς ἀλλοτρίους,
ἐπεὶδὴ αἰσθάνεται ἑαυτὴν ταρασσομένην ὑπ' αὐτῶν. Ἐὰν τυχὸν ξε-
νικὸν ὄνομα ἐμπέσῃ εἰς τὸ φρέαρ γλώσσης τινός, περιδινεῖται ὑπὸ
τῶν ὑδάτων αὐτῆς, ἕως οὐ προσλάβῃ τὸ χρῶμα τῆς γλώσσης ταύτης
καὶ παρὰ τὴν ὀθνεῖαν αὐτοῦ φύσιν παράσχη ὅψιν λέξεως ἐθνικῆς (1).

Τὸ φθογγικὸν σύστημα γλώσσης τινός δὲν ταυτίζεται πρὸς τὸ
φθογγικὸν σύστημα ἑτέρας· ἐντεῦθεν οἱ λαλοῦντες ὑποκαθιστῶσιν
εἰς τοὺς φθόγγους τῆς ξένης γλώσσης τοὺς φθόγγους τῆς ἑαυτῶν·
τούτου πείραν λαμβάνει πᾶς ἀρχόμενος νὰ μανθάνῃ ξένην τινὰ
γλῶσσαν· οὗτος ἐν τῇ ἀπαγγελίᾳ τῶν φθόγγων ἐπὶ μακρὸν ἀμαρτά-
νει, μετὰ πόνου δὲ καὶ διὰ συντόνου προσοχῆς κατορθοῖ νὰ μιμηθῇ
ὡς οἷόν τε ἀκριβέστερον τοὺς φθόγγους τῆς ξένης γλώσσης καὶ πολ-
λάκις ἢ μίμησις εἶναι τελεία, πολλάκις ὅμως δι' ὅλου τοῦ βίου ἀμαρ-
τάνει καὶ ἂν ἔτι τὴν ξένην γλῶσσαν καλῶς ἐκμάθῃ καὶ γνωρίζῃ. Ὁ
λαὸς δὲν νομίζει τὸ πρᾶγμα τοῦ πόνου ἄξιον· ὅθεν σπανιώτατα παρα-

(1) Ἡ περικοπὴ ἐκ τοῦ βιβλίου τοῦ Oscar Weise «Ein Versuch» τοῦ μεταφρα-
σθέντος ὑπὸ τοῦ ἐμοῦ φίλου Γ. Γρατσιαίου.

λαμβάνονται ξένοι φθόγγοι καὶ ἔτι σπανιώτερον ἐπικρατοῦσιν οὗτοι
καὶ καθολικεύονται. Καὶ ἐν τῷ Κεφαλληνιακῷ ἰδιώματι οὐχὶ διάφο-
ρον τι συνέθη· αἱ Ἰταλικαὶ λέξεις μεταβάλλονται τοὺς φθόγγους
κατὰ τὸ φθογγικὸν σύστημα τῆς νεωτέρας Ἑλληνικῆς καὶ τοὺς νόμους
ταύτης· πᾶς ἀλλότριος τῆς Ἑλληνικῆς φθόγγος ἐκκρούεται· ἀλλ'
ἐπεὶδὴ ἡ ἐπίδρασις αὕτη ὑπῆρξε μακροχρόνιος, ἐτηρήθησαν ἐν πολ-
λοῖς οἱ Ἰταλικοὶ φθόγγοι μάλιστα, ὥσπερ εἰκός, ἐν τῷ λόγῳ τῶν λο-
γιωτέρων καὶ μετεδλήθησάν που ἐν Ἑλληνικαῖς λέξεσι φθογγικά
συμπλέγματα κατὰ τὰ Ἰταλικά, οἷον ἐν τῷ βλαστυμᾶδω, βλαστή-
μα βλάστυμος τὸ στ ἀντὶ σφ ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ biestemmiare, ὡς
διδάσκει ὁ σεβαστός μοι διδάσκαλος κ. Χατζιδάκις. Πλὴν ὅμως τῆς
διαφορᾶς τοῦ φθογγικοῦ συστήματος φθογγικαὶ παθήσεις τῶν Ἰταλικῶν
λέξεων ἐγένοντο ἱκαναὶ διὰ παρετυμολογίαν καὶ δι' ἀφομοίωσιν.
Καὶ ἡ μὲν ἀφομοίωσις συνήθης ἐν τῇ καθόλου γλώσσῃ μαρτυρεῖται
ἐν ἄλλαις τε Ἰταλικαῖς λέξεσι καὶ ἐν ταῖςδε· ῥεμέδιο=μέσον θερα-
πευτικόν, θεραπεία (rimedio), τσαρκάρω=ἐρευνᾶ (cercare),
τσάρκα=ἐρευνα (cerca), παντόφολλα (pantufolla), τσορότο=
κηρωτὸν (cerotto), φριρίω=δύο φά συγκρούω (ferire), γαραν-
τίρω=ἐγγυῶμαι (guarentire)· ἡ δὲ παρετυμολογία, τὴν αἰτίαν
ἔχουσα ἐν τούτῳ ὅτι ὁ λαὸς εἰς λέξεις ξένας ὑποβάλλει ἐννοίας ἄλλων
λέξεων οἰκείων ἑαυτῷ πρὸς ἃς ἐκεῖναι φαίνονται ὅμοιαι κατὰ τὴν
προφοράν, ἐν ταῖςδε· φαγαθόντες, μετζαλῶνα, κομιδῶρο,
στραβορδινάριος, ἀναμωρᾶδος, νεσοβιτά, κλαιμῆντες, στασ-
σίνιο (στασσινάμεντο στασσινάρω).

Τὸ vagabondo=πλάνης παρείχε τῷ λαῷ πρόχειρον τὸ φαγεῖν
καὶ ἀποτριβείσης πάσης ἐννοίας τοῦ vagare ἔλαβε τὴν σημασίαν
τούτου καὶ κατ' αὐτὸ μεταβληθὲν (v=φ) δηλοῖ τὸν ἀπλήστως καὶ
ἀδίκως τὰ τῶν ἄλλων κατατρώγοντα, τὸν ἐπὶ βλάβῃ τῶν ἄλλων καὶ
ἐξ ἀλλοτρίων τρεφόμενον. Τὸ mezzaluna=μῆνη διὰ τὰ γνωστότερα
ἀλῶνι, ἀλῶνα, ἀλωνίζω παρέλαβε τὸν φθόγγον ω ἐν τῷ β' συνθε-
τικῷ καὶ ἔδωκε τὸ μετζαλῶνα=ἐπαλξίς τείχους μνησιδής, τὴν δὲ
παρετυμολογίαν ἐπέτεινε μᾶλλον τὸ οὕτως ὀνομασμένον πρᾶγμα, ἔχον
ἐπιφάνειαν ἐπιπέδου σχήματος καὶ ἀλωνίῳ ὅμοιον.

Τὸ κομιδῶρο ἔχοντον καὶ κατὰ τὴν ἑαυτοῦ καταγωγὴν πομι-
ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΘΕΟΥΡΙΟΥ

dōro, προσέλαβε τὸ κατὰ τὸ κολοκύθι, τὸ δὲ i, πληθ. pomi d'oro, διότι ὡς γνωστόν, ἡ λέξις ἐν τῇ Ἰταλικῇ εἶναι pomo d'oro.

Ἐν τῇ λέξει straordinario εὐχερῶς πάνυ ἀνεῦρεν ὁ λαὸς τὰ στραβός, στραβὸ καὶ κατὰ τοῦτο ἐσχημάτισε τὸ ἐπίθετον στραβορδινάριος -α -ο καὶ ἐπίρρημα στραβορδινάρια ἀποδοὺς ἅμα συγγενῇ πρὸς αὐτὸν ἔννοιαν=οὐκ ἐπίκαιρος, ἀνάποδος.

Τὰ inamorarsi, inamorato παρητυμολογήθησαν πρὸς τὴν πρόθεσιν ἀνά —, ὅθεν ἀναμωράρομαι, ἀναμωράδος=ὅλως τινὶ ἀφωσιωμένος. Διὰ τὴν πρόθεσιν πρὸς μετεβλήθη τὸ presso à poco εἰς προσαπόκου, τὸ δὲ οὐ διὰ τὰ λοιπὰ ἐπιρρήματα εἰς -ου ἀπάνου, κάτου κ.τ.τ., =περίπου, οὐκ ἀκριβῶς, ὡς ἔγγιστα, καθ' ὑπολογισμόν.

Τὸ clemente παρὰ τὸ κλαίω ἀπέβαλε τὴν ἀρχικὴν αὐτοῦ σημασίαν λεγόμενον περὶ ἀνθρώπου μεμψιμοιροῦντος καὶ κακοτρόπου.

Τὸ tremountāna (tramontana) παρητυμολογήθη πρὸς τὸ τρέμω οἶονεὶ τρέμουσα.

Ὁ φθόγγος ο τοῦ novità παρήγαγεν ἕτερον so παρὰ τὸ νεός, ὅθεν νεοδιτά. Ἦκουσα δέ ποτε καὶ ἀναaggravizione=ἔμστος κατὰ τὸ ἀνακατοῦρα, ἀναγοῦλα, τοῦ ἰταλικοῦ ὄντος aggravazione.

Παρὰ τὸ ἀππαρτενίρω=ἀνήκω λέγεται παρατατικός ἀππαρθένευε παρὰ τὸ γνωστότερον παρθένα, παρθένος.

Παρετυμολογία ὡσαύτως πρὸς τὸ σταύρωμα, σταυρώνω τὰ Ἰταλικά assassinio, assassinamento, assassinare μετέβαλεν ἐν τῇ διαλέκτῳ εἰς τὰ στασσίνιο, στασσινάμεντο, στασσινάρω (παρὰ ταῦτα ὁμως λέγεται καὶ ἀσσασσινάρω, ἀσσασσίνος).

Οἱ φθόγγοι καθ' ἑκάστον

Ὁ φθόγγος b ἔμεινεν ἀμετάβλητος συμπεσὼν τῷ ἀντιστοίχῳ τοῦ ἰδιώματος, ἐν ᾧ οὐδὲν ἔχονος ἑρρίνου, εἶναι ἄρα καθαρῶς ἐκκροτικός χειλικὸς φθόγγος, βάσταρδος (bασταρδεύω, βασταρδέλλω), barboῦτα, barbétta, bonῶρα, bonπέζο (καὶ παρὰ τοῦτο καλὸ πέζο ἐπιρρηματικῶς ἐπὶ τῶν καλῶς ἐσταθμισμένων ὀνίων), abbonātos, béstias, Biζόνιας (παρεπώνυμον ἐκ τοῦ bisogna=ἀνάγκη, ἐνδεια), ebetes=βλάξ, ibetsoίλες, abito=ἰσθῆς, beλλέτσα, βούρλα, βουρλάντες, βουρλάρω, bérba, birbάντες, abouζο,

boukkoῦνι (boccone=τεμάχιον), botéγα, bogδέλλω, Doubblῶνι (dobblone), débole (ὡς οὐσιαστικὸν μόνον, τὸ débole=τὸ ἀσθενές μέρος, π. χ. τὸν ἔγγιαζε ἔς τὸ débole=τὰ καίρια). Τὸ b ἀνεπτύχθη ἐν δυσὶ λέξεσιν, καθ' ὅσον ἐγὼ γινώσκω, ἐκ τοῦ p διὰ Sandhi, ὁ βόντες=ἡ γέφυρα (ponte), ἡ βουνιὰ (pugno)=τὸ διὰ τῆς πυγμῆς πληγμὰ. (Τὸ b τοῦ βάλλα πιθανώτερον ἐκ τοῦ γαλλικοῦ balle, διότι τότε θὰ εἴχομεν καὶ bαδέλλα (padella) καὶ βάγα (paga) καὶ bαντόφολλα (pantufolla) καὶ ἄλλα ὅμοια). Ἐνιαχοῦ τὸ p ἐξέβαλε τὸν φθόγγον b οἷον πεβερράτζιο=beverraggio, ἡ πανδιέρα (bandiera). Ἐν ταῖς λέξεσι μότζος, μάγος, μανγάδα τὸ μ προῆλθεν ἐκ τοῦ b, πρβλ. τὰ ἰταλικά boggio, bango.

Τὸ d εἶναι καθαρὸς ἐκκροτικός ὀδοντικός ἄνευ ἑρρίνου ν, οἷον dougāna (dogana), ádíο, débole (το), δισγράφια, δισπεράδος, πάσσο-dόππιο, dούετο καὶ πληθ. dούεττα (ᾧ dούεττα ἐπιφώνησις ἐπὶ κωμικῆς τινος καὶ γελοίας πράξεως), ἡ fède, διλεττάντες, doλτσέτσα, doῦρος, dourέτσα κ. ἄ. π. Ἐνιαχοῦ ὁ φθόγγος οὔτος ἀντικατεστάθη ὑπὸ τοῦ d, οἷον ἰνκόμοδο -α (incomodo), δισένιο (ἀλλὰ καὶ δισένιο), τάρδι (κατὰ τὸ βράδυ;) =ὀψὲ καὶ ταρδίρω=βραδύνω, κουστωδίτο=ἐπιτήρησις, φυλακή, εἴτα δὲ ἀγγελία (ἡ ἰταλικὴ μετοχὴ custodito ἐτράπη εἰς οὐσιαστικόν), abadάρω=προσέχω τὸν νοῦν, λαμβάνω ὑπ' ὄψιν (badare). Τὸ á προυτάχθη ἐνταῦθα ὅπως ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς ἀσκολαίνω κ. τ. ὅ., περὶ ὧν κατωτέρω. Φαστίδιο (fastidio), ῥεμέδιο (rimedio), βάσταρδος (bastardo), δεούτελο (disutile), βάρδια, κουάρδο, διαφεντεύω (παρετυμολογία πρὸς τὸ διά), δεττῶρος καὶ δοττῶρος, παδέλλα. Αἱ λέξεις οὕτως ἡχοῦσιν ἐλληνικώτερον· παρατηρητέον δ' ὅτι ἡ ἀντικατάστασις αὕτη τοῦ d συμβαίνει ἐν μέσῃ τῇ λέξει καὶ τὸ πλείστον ἐν ἀτόνῳ χώρῳ καὶ ἐν ἀρχῇ ὀνομάτων ἀλλ' οὐδετέρου γένους, ὥστε ἐν τούτοις δι' ἑλλειψιν Sandhi (πρβλ. τὴν dougāna, τὴν dourέτσα, τὸν doῦρο, τὸν δισπεράδο) οὐδὲν ἐβοήθει εἰς τήρησιν τοῦ d, ἐντεῦθεν ἡ τροπή.

Ὁ φθόγγος t προφέρεται ὡς ὁ ἀντίστοιχος Ἑλληνικός, πάσχει δὲ ὅσας καὶ ἐκεῖνος παθήσεις, οἷον μετὰ τοῦ ν ἰσοῦται τῷ d ἐν Sandhi, τῇ δόμβολα ἀλλὰ ἡ τόμπολα, τῇ δόρσα ἀλλὰ ἡ τόρτσα, τὸ δαππετσιέρι ἀλλὰ ὁ ταππετσιέρις, τὸ διμονιέρι ἀλλὰ ὁ τιμο-

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

νιέρις, τὸ διρᾶντι ἄλλα ὁ τιράντις, ἐνίοτε καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῆς λέξεως *adēna*=*antenna*, ἐνδιτὰ=*entità* ἄλλα τοῦτο σπανιώτατον ὡς δείκνυται ἐκ τῶν ἐπομένων ἐν οἷς τὸ σύμπλεγμα *nt* αἰεὶ ντ, τραταμέντο, ἀττέντος, κάντο, κόντες, κόντρα, κοντροᾶστο, κοντροᾶττο, φάντες, φαλλιδιμέντο, ἰνταβολάρω, κοντραπέζω, κοντραπεζάρω, κοντραπέλο, ἂ μέντε (*baίνει ἂ μέντε*=ἐννοεῖ), σιγουραμέντε.

Ἐν ταῖς μετοχαῖς εἰς *-ato -ito* τὸ *t* ἐτράπη εἰς *δ*, *lascādos*, *dīspērādos*, *koustoupādos*, *probādos* (κερατᾶς *probādos*=κεκηρυγμένος, ἀνεγνωρισμένος), *planīādos*, *loustērādos*, *sofigādos*, *phallīdos*, *ibetisillīdos*· καὶ ἐν τοῖς οὐσιαστικοῖς εἰς *-tore* ὁμοία ἐγένετο τροπή, *kanatadōros*, *dzogatadōros*, *tagiadōros*, *phumatadōros* (οὕτως ἅπαντ' ἡ κατάληξις καὶ μεθ' ἑλληνικῶν θεμάτων *σημαδωρός*, *στοιβαδωρός*, *περιὶ ὧν κατωτέρω*), ἄλλα παρὰ ταῦτα *spekoulatōros*, *prekouratōros*, *detōros*. Ὅμοιαν τροπὴν τοῦ *t* εἰς *δ* ἐν τῷ ῥήματι *patire* παδίρω=πάσχω τὰ πάνδεινα καὶ τῷ οὐσιαστικῷ *moneta* μονέδα.

Περὶ τοῦ *c*, *g*, *che*, *chi* κ.τ.λ. εἴπομεν ἐν τῷ προηγούμενῳ κεφαλαίῳ. Οἱ λοιποὶ *f*, *l*, *m*, *n*, *p* κ.τ.λ., *a*, *e*, *i*, *o*, *u* συμπεσόντες τοῖς ἀντιστοίχοις Ἑλληνικοῖς προφέρονται ὅπως οὗτοι.

Αἱ ἐν τοῖς τύποις ἀλλοιώσεις τῶν Ἰταλικῶν λέξεων

Εἶναι γνωστὸν ὅτι, ἵνα μὴ λέξις τις ξένη εἰς τὸ γλωσσικὸν τῶν λαλούντων αἰσθημα προσπίπτῃ, ἀνάγκη μάλιστα πάντων νὰ ἐξομωθῇ πρὸς τὰς πολλὰς τῆς προσλαμβανούσης γλώσσης ἢ τοῦ προσλαμβάνοντος ιδιώματος κατὰ τοὺς τύπους. Καταλήξεις ξένου ιδιώματος δὲν ἀνέχεται τὸ γλωσσικὸν τῶν λαλούντων αἰσθημα, διότι αὗται εἶναι διαρκεῖς μάρτυρες τῆς ὀθνεῖας τῶν λέξεων καταγωγῆς. Ἐννοεῖται ὅτι καὶ ἐνταῦθα, ὥσπερ ἐν πάσῃ γλωσσικῇ ἐνεργείᾳ συμβαίνει, τὸ πρᾶγμα ἀσυνειδήτως καὶ ἀνεπιγνώτως, τὴν δ' ἀρχὴν αὐτοῦ ἀνευρίσκομεν ἐν αἰτίοις ψυχολογικοῖς. Τὰς ξένας καταλήξεις ἀφομοιοῦσιν οἱ λαλοῦντες πρὸς τὰς καταλήξεις τοῦ ἑαυτῶν ιδιώματος· καὶ πολλὰ μὲν ὅλως ταύτας ἐκβάλλουσι καὶ διὰ τῶν οἰκείων αὐτοῖς ἀντικαθιστῶσι, πολλὰ δὲ κατὰ μέρος μόνον μεταβάλλουσι.

Ἡ ξένη κατάληξις παραμένει μόνον, ἂν εἶναι ὁμοία πρὸς τὴν ἰδίαν. Ὅταν ὁμως ἡ ἀνάμειξις εἶναι μεγάλη καὶ πολλοὶ ξένοι λέξεις εἰσάγωνται ἀποτελοῦσαι συστήματα ἐν τῷ γλωσσικῷ τῶν λαλούντων αἰσθηματι, δυνατόν νὰ τηρηθῇ καὶ ἡ ξένη κατάληξις ἀμετάβλητος ὡς συνέβη ἐν τοῖς εἰς *-e* ὀνόμασι ἡ *féde* (*fede*), τὸ *móbile* (*mobile*) κ. ἄ.

Τὰ οὐσιαστικά *-a*, *forza*, *premura*, *fiera*, *bestialità*, *securità*, *serofa*, *posta*, *burla*, *opera* καὶ τὰ ὅμοια, ἐπειδὴ συνέπεσον πρὸς τὰ θηλυκὰ εἰς *-a* (*la cima*=ἡ τσίμη) ὥρα, βία, νύχτα, σπούδα, ζέστα, φλόγα οὐδὲν ἠνάγκαζε νὰ μεταβάλλωσι τὴν κατάληξιν· ἀλλ' εἶναι γνωστὸν ὅτι πολλὰ τῶν εἰς *-a* εἶναι γένους ἀρσενικοῦ, ἐπειδὴ δὲ τοιαύτην κατάληξιν ἀρσενικῶν ὀνομάτων δηλωτικὴν δὲν ἔχει ἡ νεωτέρα ἡμῶν γλῶσσα, χαρακτηρ δὲ τῶν ἀρσενικῶν πάντων εἶναι τὸ *-ς*, τὰ τοιαῦτα ὀνόματα εἴτε ἀρχικῶς ἦσαν γένους ἀρσενικοῦ εἴτε παραληφθέντα ἐνέειχον ἀρσενικοῦ ἔννοιαν προσέλαβον *-ς*, οἷον ὁ *ducas* (*duca*), ὁ *héstias* (*bestia*), ὁ *kanágiac* (*canaglia*).

Τῶν εἰς *-o* τινὰ μὲν οἱ λαλοῦντες ἤσθάνοντο ὡς ἀρσενικά καὶ ἐξομώσαν ἀπὸ τῆς αἰτιατικῆς μάλιστα ὀρμηθέντες πρὸς τὰ ἀντίστοιχα εἰς *-os* τοῦ ιδιώματος, ὁ *skoláros* (*scolaro*), ὁ *maéstros* (*maestro*), ὁ *poúntos* (*punto*), ὁ *sártos* (*salto*), ὁ *dzógos* (*giuoco*), ὁ *hástardos* (*bastardo*), εἰς τινὰ δ' ἀπέδιδον οὐδετέρου ἔννοιαν καὶ οὐδεμία ἐν αὐτοῖς ἐγένετο μεταβολή, συνέπεσον δ' οὕτω τοῖς εἰς *-o* οὐδετέροις, τὸ *strepeto* (*strepito*), τὸ *mirákuulo* (*miracolo*), τὸ *ābitto* (*abitto*) κ.λ., τινὰ δὲ τηρήσαντα τὸ *-o* ἐγένοντο οὐδέτερα, καίτοι ἡ ἔννοια αὐτῶν ἦτο ἄλλοτρία τοῦ γένους τούτου, τὸ *pópulo* (*popolo*), ἐν ᾧ ἐν τῇ Ἑλληνικῇ ὁ λαός, ὁ κόσμος, ἔδει λοιπὸν νὰ εἴπωμεν ὁ πόπολος, ὥστε ἡ ἐπικράτησις τῆς Ἰταλικῆς καταλήξεως ἐπήνεγκε καὶ τοῦ γένους τὴν μεταβολήν.

Τῶν εἰς *-e* ἄλλα μὲν προσλαβόντα τὸ *-ς* ἐμφαίνουσιν ὀνόματα ἀρσενικά, ἄλλα δὲ ἐτράπησαν εἰς *-ας* καὶ *-ο*, ἄλλα δὲ εἰς *-ι*, ἄλλα δ' ὥσπερ ἀνωτέρω παρετηρήσαμεν, οὐδόλως μετεβλήθησαν, οἷον *spetziérnis*, *karrotsiérnis* (*corrozziere*), *mparmpiérnis* (*barbiere*), *kaposántes* (εἶδος ὀστρέου· πληθ. οἱ *kaposántes*), *āgioutántes* (*ajutante*), *kóntes* (*conte*), *bóntes* (*ponte*), *ōphitisiádes* (*officiale*, *prétsiatis* (*principe*), τὸ *krimináli* (*criminale*)=κα-

κουργοδοκίειον, τὸ σερβιτσιάλε (serviziale)= κλυστήρ, τὸ μόβιλε (mobile=τὰ ἐπιπλα (1), τὸ σέττε (sette)· οὕτω καλεῖται ἡ βραχυτέρα πτέρυξ παντὸς οἰκοδομήματος ἀπὸ τοῦ σχήματος, ὅπερ δι' αὐτῆς λαμβάνει τὸ οἰκοδόμημα οἰοῦναι 7· τὸ ἀτσιδέντε (accidente), τὸ κιάλε (occhiale) (ἐκπτώσις τοῦ ο διὰ τὸ ἄρθρον)· ἡ κόρτε (corte)=la cour, μοῦ κάνει τὴ γόρτε=me fait la cour, ἡ φέδε (fede), τὸ λενιάμε καὶ λενιάμι (legniamе), τὸ ἀμόρε (amore), ἡ δόζε καὶ ἡ δόζα=δόσις, ὠρισμένη ποσότης φαρμάκου, τὸ φινάλε (finale), τὸ πρεζέντε (presente)=ἡ παρουσία, οἷον πᾶμε νὰ δώσουμε τὸ πρεζέντε=πᾶμε νὰ δώσουμε τὸ παρόν, τὸ φιόρε (fiore)· τὸ δεοῦτελο (disulite) κυρίως=ἀνωφελής, ἄχρηστος εἶτα δὲ βλάξ· αὐτὸς εἶναι ἕνα δεοῦτελο.

Τὰ Ἰταλικά ὀνόματα, ἀφοῦ ἐξωμοιώθησαν ἐν τῷ ἐνικῷ ἀριθμῷ πρὸς τὰ ἑλληνικά, τὸν πληθυντικὸν ἐσχημάτισαν κατὰ ταῦτα, εἰς τὸ γλωσσικὸν τῶν λαλούντων αἰσθημα ἦσαν συνειδητὰ ὡς ὀνόματα Ἑλληνικά· τὸ φόρτσα, πρεμούρα κ.τ.λ., κάζο, ἄβιτο κ.λ.τ., δζόγος, βάσταρδος κ.τ.λ. οὐδόλως διέφερον τοῦ ὠρα, βία, ζέστα, μῆλο, ῥόδο, φίλος, ἄγουρος, ὅθεν οἱ λαλοῦντες ἐλευθέρως ἐχώρησαν ἐπὶ τὸν σχηματισμὸν τοῦ πληθυντικοῦ (2) οἱ φούριες, οἱ φόρτσες, οἱ φιέρες, οἱ σκολάροι, οἱ βέστιες, οἱ κανάγιδες, οἱ σάρτοι, οἱ δζόγοι, οἱ βάσταρδοι, τὰ ἄβιτα, τὰ κάζα, τὰ μιράκουλα, τὰ δοκουμέντα, τὰ μότα, τὰ ἀμόρια, τὰ φιόρα (τὸ ἀλλαχοῦ πολλαχοῦ εὐχρηστον φιόρια εἶναι ἀλλότριον τοῦ ιδιώματος), οἱ κόντιδες, οἱ βόντιδες, οἱ ὀφφισιαλαῖοι κ.τ.τ.

Εἶδομεν ἀνωτέρω ὅτι πολλὰ εἰς-ε ἔμειναν ἀμετάβλητα ἐν τῷ ἐνικῷ· ταῦτα ἡσθάνοντο οἱ λαλοῦντες ὡς ὀνόματα ξένα, διὸ καὶ εἰς οὐδεμίαν ὑπῆχθησαν μεταβολὴν ἐν τῷ πληθυντικῷ τὰ μόβιλε, τὰ κάδολε, τὰ κιάλε κ.ἄ. Καὶ τὰ ἐπίθετα ἀφωμοιώθησαν πρὸς τὰ τῆς νεωτέρας ἡμῶν γλώσσης· λήγουσιν ἄρα εἰς -ος -α (n) -ο, σέγουρος-η-ο, κιάρος-α-ο, σκούρος-α-ο, ἀτέντος-α-ο, πρῖμος-α-ο, γουλῶ-

(1) Ἡ λέξις ἀπαντᾷ καὶ ἐν τῇ φράσει τὸ μόβιλε καὶ στάβιλε (mobile e stabile=κινητὴ καὶ ἀκίνητος οὐσία)· λέγεται δὲ καὶ μετὰ χλεύης περὶ προικὸς μάλιστα, σπανιώτερον δὲ περὶ περιουσίας οὐδενὸς λόγου ἄξιας, οἷον ἔφαε τὸ μόβιλε καὶ στάβιλε=κατεσώτευσεν τὰ ὄντα.

(2) Ἀναλογία καὶ ἀμοιβαία τῶν ὀνομάτων ἐπ' ἄλληλα ἐπίδρασις παρήγαγε καὶ ἐν τοῦτοις ὡςπερ καὶ ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς, ποικιλιώτατους τοῦ πληθυντικοῦ τύπους.

ζος-α-ο, σκερτσιῶζος-α-ο, ὀρδινάριος-α-ο, φρέσκοις-α-ο, ἰντονάτος-α-ο, φάρτσος-α-ο, φαλλίδος-α-ο κτλ.

Τὰ ῥήματα πάντα κατὰ τὸ ἄ ἐνικὸν πρόσωπον τῆς ὀριστικῆς λήγουσιν εἰς -ω-ομαι· cercare τσαρκάρω καὶ τσαρκαρεύω=ἐρευνῶ, gustare γουστάρω=ἀπολαύω, strapazzare στραπατσάρω=κακῶς ποιῶ, fallire φαλλίρω (μεταβατ. καὶ ἀμεταβατ.) χρεωκοπῶ, stupire στουπίρω=θαμβοῦμαι, ferire φιρίρω=συγκρούω δύο ὧς, stabilire σταβιλίρω=ἐδραῖω, fornire φουρνίρω=προμηθεύω, crescere κρεσέρω ἀμετ.=περισεύω, μεταβατ.=αὐξάνω, scrivere σκριβάρω=θαμὰ καὶ κακῶς τῇ γραφῇ χρωμαι, godere γουδέρω, ἀπολαύω, reggere ῥεγγέρω=κυβερνῶ, διευθύνω. (1)

(1) Σπρετσάρω=καταφρονῶ, σκιερτσάρω=ἀστεϊεύομαι, κοστάρω=ὑποφέρω, κοστάρωμαμαι=ὑποφέρωμαι, impretσίλλιρω=ἀποβλακοῦμαι, φουμάρω, λασκάρω=χαλαρῶ, φιορίρω=ἀκμάζω, στονάρω=ἄδω παρὰ τόνον, ἀβαδάρω=λογίζομαι, καντάρω=ἄδω, κοντάρω=διηγοῦμαι, κοντραστάρω=ἀντιλέγω, κολωράρω=χρωματίζω, φουδάρω=ἀκυροβολῶ, ρεδέρω=ἔμψ, ἱμπονέρω-ομαι=ἐπιβάλλω, τσιφκουλάρω=περικλείω, σοδρανίζω, ποδζάρω, ὀρτσάρω, κρεπάρω=συντρίβομαι, ποντάρω περὶ τοῦ κυνὸς στρεφομένου ἐπὶ τὸ θήραμα, προτεστάρω-ομαι=διαμαρτύρομαι, μαρτελλάρω=βασανίζω, φερμαρῶ=συγκρατῶ, βαστάρω=χαμηλὴν ἀρρεστάρω=συλλαμβάνω, κουστουπάρομαι=κρυολογῶμαι, ἀνκοράρω=ἀγκυροβολῶ καὶ μεταφορικῶς ἐν ἀσφαλεῖ γίγνομαι (τώρα ἀνκοράριες=νῦν ἐξησφαλίσθης), τσερκιάρω=διὰ στεφάνης περικλείω (ἐπὶ τῶν βυτίων), κουμαδάρω=ἐξουσίαν ἔχω, βαλλάρω ἰταλ. imballare=far un ballotto, βαλλάρω=danser, ποσσεσδάρωμαι (impossessarsi), τσεδέρω=ὑποχωρῶ, ἐνδίδω, κιαρίρω=διαυγῇ ποιῶ καὶ διαυγῆς γίνομαι, σοφτιγάρω (soffocare· Ἐν. sofegār), φορτσάρω=ἐνδυναμῶ, ἐνισχύω, φορτσάρομαι=ἐντείνω τὰς δυνάμεις μου, λεμεντάρωμαι (lamentare)=παραπονοῦμαι, βουρλάρω=ἀστεϊεύομαι, πλανιάρω=λεῖον ποιῶ (Ἰταλ. piallare, Ἐν. pianare), ῥεουσίρω=προκόπτω, μιράρω=στοχάζομαι, ρεδικολάρω=γελοῖον ποιῶ (ἐν τῇ Ἰταλ. οὐσ. ridicolo, ἐν τῇ Ἐν. redicolo), σονάρω=παίζω μουσικὸν ὄργανον, λουστράρω=στιλβώω, φινίρω μετ. καὶ ἀμετ.=περατῶ, φινάρω (παρὰ τὸ φίνος=λεπτός), προδάρω=δοκιμάζω, ποστάρω=παραδίδω εἰς τὸ ταχυδρομεῖον, σβιδάρω (sfida)=προκαλῶ, ἀππλουσιδάρω=χειροκροτῶ, παιδίρω=ταλαιπωροῦμαι, σερδίρω=ὑπηρετῶ, ἀβανδονάρω=ἐγκαταλείπω, στουδιάρω=σπουδάζω, बातινάρω (patina patinare), φαρτσάρω=ἐν τῇ ᾧδῃ ἐξέρχομαι τοῦ τόνου, φαλλάρω=σπᾶλλω, φαβρικάρω, ἰνσουλτάρω=ὑβρίζω, κακῶς ποιῶ, λασκάρω=χαλαρῶ, τασκάρω (intascare) διςτιλλαρῶ=διυλίζω, φρεσκάρω-ομαι (rifrescare καὶ rinfrescare), μωστράρω=ἐπιδείκνυμι, καλουμάρω=χαλαρῶ κάλων καὶ καλμάρω μετ. καὶ ἀμετ.=πραῦνω, πασδάρω=διδιδάσκω, ἀβαντσέρνω καὶ ἀβαντσάρω παρὰ τὸ avanzo=περίσσευμα=ἔχω λαμβάνειν, κατσάρω (caccia, cacciare)=ταχύνω τὸ βῆμα, βαδίζω ἐντείνω τὰς δυνάμεις μου, κουράρω=νοσηλεύω, ρεβουρκιάρω=ρυ-

Τὸ ῥῆμα μετὰ τὴν πρόσληψιν τῆς καταλήξεως -ω -ομαι ἐσχημάτισε τοὺς τύπους πάντας κατὰ τὸ ῥῆμα τῆς νεωτέρας ἡμῶν γλώσσης, στραπατσάρω -εις -ει κ. τ. λ. ἐστραπατσάριζα -ες -ε, ἐστραπατσάραμε-ατε-ανε, ἐστραπατσάρισα-ες-ε κ.τ.λ., θὰ στραπατσάρω-ης-η κ.τ.λ., στραπατσάρομαι-σαι-ται κ.τ.λ. θὰ στραπατσαριστῶ-ῃς-ῃ κ.τ.λ., ἐστραπατσαρίστηκα-ες-ε κ.τ.λ., σεγουράρω, ἐσεγουράριζα, ἐσεγουράρισα, θὰ σεγουράρω, σεγουράρομαι, ἐσεγουραριζόμουν, ἐσεγουραρίστηκα-ες-ε κ.τ.λ. θὰ σεγουραριστῶ, κρεσέρω, ἐκρεσέριζα, ἐκρεσέρισες, θὰ κρεσέρω κ.τ.λ. κ.τ.λ. Ἡ ἀφομοίωσις ἄρα πρὸς τοὺς Ἑλληνικοὺς τύπους πλήρης. Ἐξαίρεσιν ἐν τούτοις ἀποτελεῖ μόνον ἡ παθητ. μετοχὴ πολλῶν ῥημάτων, ἣτις ἀποσχιθεῖσα τοῦ ῥήματος παρέμεινεν ἐν τῷ ἰδιώματι, καὶ ταύτης οἱ λαλοῦντες συνείδησιν ἔχουσιν ὡς ἐπιθέτου, φαλλῖδος, σολεντᾶδος, στραπατσᾶδος, νιπενιᾶδος, μολλᾶδος, λασκᾶδος, σοφιγᾶδος, κ.τ.λ.

Προθέσεις καὶ ἐπιρρήματα εἶναι αἱ ἥττον παραλαμβανόμεναι λέξεις ἐν πάσῃ γλώσσῃ ἢ συνεκφορὰ αὐτῶν μετ' ἄλλων καὶ μάλιστα τῶν προθέσεων κωλύει τὸν ἀποχωρισμὸν αὐτῶν καὶ τὴν χρῆσιν ἐν τῇ ἐτέρᾳ γλώσσῃ καθ' ἑαυτάς, ἀλλ' ὅμως καὶ ἐνταῦθα ὁ δανεισμὸς μέγας, διὸ καὶ προθέσεις καὶ ἐπιρρήματα καὶ ἐπιρρηματικά ἐκφράσεις ἄλλαι μὲν φθογγικῶς μεταβεβλημέναι, ἄλλαι δ' ἀμετάβλητοι ἐπεκράτησαν εἴτε κειχωρισμέναι εἴτε ἐν τῇ συνεκφορᾷ μετ' ἄλλων λέξεων, ὡς γίνεται δῆλον ἐκ τῶν ἐξῆς παραδειγμάτων· ἡ πρόθεσις *per* διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἐκφράσεων ἐν αἷς ἀπῆντα, κατωρθώθη νὰ συνταχθῇ μετ' οὐσιαστικοῦ Ἑλληνικοῦ, οἷον οὔτε *per* ἰδέα=οὐδὲ πόρρωθεν· ἐννοεῖται ὅτι ἡ τοιαύτη χρῆσις εἶναι σφόδρα περιωρισμένη· ἀλλ' ἕτερόν τι ἐν τούτοις συνέβη· πολλάκις ἐπιρρηματικὴ τις ἐκφρασις περιέχουσα πρόθεσιν ἐκφέρεται μετὰ προθέσεως Ἰταλικῆς διαφόρου τῆς ἐν τῇ δανειζούσῃ γλώσσῃ, ἰνσέριο ἰταλ. *sulserio*, à la σκάγια ἰταλίστι *in ispalla* (τὸ ἰ ἐνταῦθα εὐφωνικόν, Ἰταλ *spalla*=ὤμος καὶ

μουλκῶ, τοικάρω=πληρῶ μέχρι στεφάνης (τοῦτο ἀνυπαρκτόν ἐν τῇ Ἰταλικῇ καὶ τῇ Ἑνετικῇ), κοντραστάρω=ἀντιλέγω, ἀσσασσινάρω=βασανίζω, ληστεύω, βιτσιάρω μετ. καὶ ἀμετ., στικμάρω=σέβωμαι, τραττάρω, κοροττάρω=πενθῶ τινα (παρὰ τὸ οὐσ. *corotto*) σπιδιάρω=*spedire*, στουπιάρω=θανυμάζω καὶ ἄλλα πολλά,

ἐνετ. *scaio*=πλευρόν· à βούρλα, ἐν ᾧ ἰταλ. *da bourla* κ.τ.λ. *In punto* ἰ ποῦντο=ἀκριβῶς τί ὥρα εἶναι; εἶναι τρεῖς ἰ ποῦντο, à *segnio* ἀσένιο (εἶναι ἀσένιο=εἶναι ἐντριβής), *da capo* δακάπο=αὐθις, à *touto costo* τοῦτο κόστο=ἐπιμόνως, ἀντι πάσης θυσίας (θέλει τοῦτο κόστο νὰ φύγῃ=ἐπιμένει νὰ φύγῃ), *per forza* περφότσα διὰ τῆς βίας, *da conte* δακόντε=ἡγεμονικῶς (τῇ βερονάει δακόντε=ζῇ ἡγεμονικῶς), ἀπέττου=*par coeur*, (τὸ ἐπίρ. ἔλαβε τὴν κατάληξιν -ου κατ' ἀναλογίαν τῶν εἰς ου ἐπιρρημάτων κάτου, ἀπάνου, τοῦ κάκου, τοῦ βρόντου· κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον τὸ à *largo* παρὰ τὸν τύπον ἀλάργα (κατὰ τὰ πολλὰ εἰς α καλὰ, κακά, στραβὰ κ.τ.τ.) παρέχει καὶ τὸν τύπον ἀλάργου=μακράν), à *posta* ἀπόστα καὶ *ξαπόστα*=ἐπίτηδες, *bonóra*, *bonóri*, *bonóris* καὶ *abonóra*, *abonóri* *abonóris*, κατ' ἀναλογίαν δὲ τοῦ τὸ πρῶτ' *tabonóri*, *tardi* *tárdi* καὶ *tárδι*=ὀψέ, *piuttosto* πιτόστο=ἀλλὰ μᾶλλον, *κάλλιον* εἰπεῖν, *piano* πιάνο=ἡρέμα, *in vece* ἰνβέτσε=*au lieu de*, à *proposito* ἀπροπόζιτο (ἀπροπόζιτο δὲ μοῦ λές=καὶ δὴ οὐ λέγεις μοι), à *cavallo* καβάλλα, à *scarso* περὶ πραγμάτων ἄτινα ὠνεῖται τις εἰς τιμὴν κατωτέραν τῆς πραγματικῆς οἰοεῖ λιποβαρῆ, φόρα-μάσκαρα (ἐπαρουσιαστήκαμε φόρα-μάσκαρα=ἀναψανδόν), σέντσα βούρλα καὶ δασένιο (τοῦ ἐμίλνσα σέντσα βούρλα καὶ δασένιο=ὠμίλησα πρὸς αὐτὸν ἄνευ περιστροφῶν), à *mente* ἀμέντε (βαίνω ἀμέντε=ἐννοῖαν λαμβάνω). Παρὰ τὰ ἐπιρρήματα ταῦτα καὶ τὰς ἐπιρρηματικὰς ἐκφράσεις καὶ λέξεις διεσώθησάν τινα ἐπιρρήματα εἰς -*mente* βεραμέντε, σεγουραμέντε καὶ ἄλλα· τὸ *ma*=ἀλλὰ καὶ τὸ *gia*=δὲ ἐκαθολικεύθησαν. Πολλὰ προστακτικαὶ γενόμεναι ἐπιφωνήματα τηροῦσιν ἐν τῷ ἰδιώματι τὴν ἐννοίαν αὐτῶν φέρμα, βάστα, λάσκα, μόλλα, βάρδα.

Παραγωγή καὶ σύνθεσις

Αἱ Ἰταλικαὶ λέξεις μετὰ τὴν εἰσαγωγὴν αὐτῶν εἰς τὸ ἰδιῶμα διατίθενται κατὰ τὰς Ἑλληνικάς· ἀφομοιωθεῖσαι αὐταὶ πρὸς τὰς Ἑλληνικάς κατὰ τοὺς τύπους καὶ ἐν τοῖς φθόγγοις τελείως πρὸς τὰς Ἑλληνικάς ἐξισωθεῖσαι δὲν ἦσαν πλέον αἰσθηταὶ ὡς λέξεις ξέναι, ἐπομένως ἐγένοντο ὥσπερ παῖσαι αἱ ἄλλαι τοῦ ἰδιώματος λέξεις δεκτικαὶ παρα-

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

γωγῆς καὶ συνθέσεως· οἱ λαλοῦντες ἐλευθέρως χωροῦντες εἰς παραγωγὴν καὶ σύνθεσιν οὐδόλως διέστελλον τὰ Ἰταλικά, λέξεις, θέματα, τὰς οὕτω καλουμένας παραγωγικὰς καταλήξεις, τῶν Ἑλληνικῶν, ἐντεῦθεν μεγάλη ποικιλία.

Καὶ α') ἐξ Ἰταλικῶν παράγονται μετὰ Ἰταλικῶν καταλήξεων λέξεις τὸν τύπον μὲν καὶ τὴν μορφήν Ἰταλικαί, ἀλλ' ἀνύπαρκτοι ἐν τῇ γλώσσῃ καὶ τοῖς ἰδιώμασι τῶν Ἰταλῶν· ἐκ τοῦ κιάλε, οὐτινος τὸν τύπον ἡρμηνεύσαμεν ἀνωτέρω, παρήχθη τὸ ῥῆμα κιαλάρω, ἐκ τοῦ καννοκιάλε τὸ καννοκιαλάρω, ἐκ τοῦ πρεμούρα τὸ πρεμουράρω, ἐκ τοῦ κορόττο τὸ κοροττάρω, ἐκ τοῦ *ballatore* βαλλαδῶρος· *ballatōrio* = αἰθουσα χοροῦ, ἐκ τοῦ βίζιτα - βιζιτάρω βιζιττῶριο = πλήθος μέγα ἐπισκέψεων, ἐκ τοῦ βουνάτσα βουνάτσαρω, ἐκ τοῦ πόνσο (*polso*) πονσάρω = ἐξετάζω τὸν σφυγμὸν καὶ ἄλλα ἀνύπαρκτα ἐν τῇ Ἰταλικῇ.

β') Εἰς θέματα Ἰταλικά προστίθενται καταλήξεις Ἑλληνικαὶ ἐκ τῶν οὕτω παραχθέντων σχηματίζονται νέα· γαλεντόμος = δαψιλῆς, πλουσιοπάροχος, γαλεντομία = δαψιλία, βάσταρδος = νόθος, *bastardew* = νοθεύω *bastardelli* = μικρὸν πτηνόν, μιγάς, *bastardico*, παρὰ τὸ σαρτάρω, (*saltare*) σαρταίνω, παρὰ τὸ ἀδαντσάρω ἀδαντσαίρνω, παρὰ τὸ σεγουριτὰ (*securità, securità*) σεγουργιὰ καὶ σιγουργιὰ, φούρκα, φουρκίζω, ἀλάργα, ἀλαργεύω, ἀλαργινός - τερὸς - α, παρὰ τὸ τσαρκάρω (*cercare*) τσαρκαρεύω, ἀπόστα - ξαπόστα - ἐξαπόστα ξαποστινάρικος, τὸ *appartenire* μετετράπη εἰς ἀππαρθενεύω (τούτου ἀπαντᾷ μόνον τὸ γ' ἐν. καὶ πληθ. πρόσωπον), παρὰ τὸ σπετσαρία σπετσαρεῖο κατὰ τὰ πολλὰ εἰς εἶδ, γόβος (*gobo*) γοβίτης - γόβιαρις - γοβιάζω - ξεγοβιάζω, στράτα (*strada*) στρατεύω - στρατίζω - παραστρατίζω = ἐκβαίνω τῆς ὁδοῦ καὶ παραστραταίνω, φρουττίζω = παράγω καρπούς, καβάλλα, καβαλλικεύω - ξεκαβαλλικεύω - καββαλλικάδα (1) καβελλάρης καβελλαρώνω καβελλαριά, πρῖμος = οὐριος, πριμίζω = στρέφω τὰ ἱστία πρὸς τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἀνέμου (θὰ *do* πριμίσω - ουμε = θὰ ἀναχωρήσω - σωμεν), φουμάρω φουμάρημα, κόρδα κορδίω παρὰ τὸ κορδάρω καὶ

(1) Καβαλλικάδα λέγεται ἡ ἐφ' ἀμάξης ἡ ὑποζυγίου μετάκλησις εἰς κώμην ἱατροῦ, συμβολαιογράφου κτλ.

κορδάρημα, βονόρα βονορίζω (ἰβονόρισε = ἦλθε ἐνωρίς), *barbotta* *barbottōnō* - ομαι *ξεbarbottōnō* - ομαι *ξεbarbottōma* *ξεbarbottōtos*, *bedéro* *bederisma* = ἔμετος κ.τ.λ.

γ') Θέματα Ἑλληνικὰ προσλαμβάνουσιν Ἰταλικὰς καταλήξεις· κρίσι κρισαδῶρος = φιλόδικος, σημαίνω - σήμαμα *signadadōros* = ὁ σημαντήρ καὶ ὁ μετὰ τέχνης τοὺς κώδωνας κρούων, φοβέρα - φοβερίζω φοβεριτὰ, ἀργῶ - ἄργησα ἄργητα = βραδύτης, ἀπόκρισι ἀποκρισάτωρας = ὁ κομίζων ἀπόκρισιν, (παράβαλε καὶ τὸ γνωμικὸν «ἀποκρισάτωρας δὲ δέρνεται»), πρόστιμο, προστιμάω καὶ προστιμάρω, θυμὸς θυμῶζος ὀργίλος, ἀργάτα παραργατάρω = ἀμιλλῶμαι, θέατρο θεατρῖνος (πρβλ. *ballarino* *balle-rino*), *bastardomoulo* *bastardomoularátos* κ.τ.λ.

Ἐν τοῖς συνθέτοις διακρίνονται δύο τάξεις

1) Σύνθετα ἐκ παρατάξεως καὶ γνήσια ἐν οἷς ἀμφοτέρα τὰ συνθετικά μέρη Ἰταλικά· σέντσα - φέδες = ἄπιστος, δούε κολώρε = δίχρωμος, ὁ κβάζι - ὅμο (*quasi-nomo*) κύριον ὄνομα, *bastardomoulo* (*bastardos* καὶ *moulo*), φαλτσομονέδα κ.τ.λ.

2) Σύνθετα ἐν οἷς τὸ ἕτερον συνθετικὸν Ἰταλικόν· φαλλιδομάννα = δόλιος χρεωκόπος, *zoffronattario* = διὰ βίου κάρπωσις, κερατοβάσταρδος (κερατᾶς καὶ *bastardos*), *madatoforos* (*madato* - α καὶ φέρω), σαρτοκοπάω θαμιστικὸν τοῦ σαρταίνω, καλοφούρτου - νος, παλαιορεδίκολο, *markatologos* = ὁ ἀγοραῖος, παλαιοκανκάγια - ας, *neurokabalikeuma* = *crampe*, φρουττολόγος, ἐκ τοῦ *fedo* ἢ *fedo* καὶ τοῦ α στερητικοῦ ἐσχηματίσθη τὸ σύνθετον ἄφεδος ἢ ἄφედος = ἀφερέγγυος, *zulozettōros* = τετυφωμένος, τραπεζαρία κ. ἄ. π.

Σημασία καὶ χρῆσις

Μεθ' ὅσης ποικιλίας αἱ ξέναι λέξεις μεταβάλλουσι τύπους, μετὰ τῆς αὐτῆς ἀκριβῶς ποικιλίας ἀποκλίνουναι τῆς ἀρχικῆς σημασίας. Ἐννοεῖται ὅτι καὶ ἐνταῦθα ὥσπερ ἐν πάσῃ γλώσσῃ ἐνεργεῖα αἰτία εἶναι ἡ ἀτομικὴ χρῆσις· εἰς τῶν λαλούντων συνάπτει μετὰ τινος λέξεως ἡ ἐκαστομάκων, τούτον μιμοῦνται ἄλλοι τῶν ὁμογλώσσων καὶ ἡ νέα αὐτῇ σημασία ἐπικρατεῖ καὶ καθολικεύεται, πολλάκις δ' ὑπολαμ-

βάνεται ὑπὸ τῶν λαλούντων ὡς ἡ πρώτη καὶ ἐκ ταύτης γεννῶνται νέαι. Πολλὰ Ἰταλικά λεῖξεις παραληφθεῖσαι εἰς τὸ καθ' ἡμᾶς ἰδιῶμα ἀπέκλιναν τῆς ἀρχικῆς αὐτῶν σημασίας καὶ προσέλαβον νέαν, ἥτις καὶ ἐπεκράτησε· δυνατόν αἱ περιπέτειαι τῶν προσλαμβανομένων λεξεων νὰ συμπίπτωσι πρὸς ὅσας αἱ λέξεις αὗται ὑφίστανται ἐν τῇ γλώσσῃ ἐξ ἧς ὁ δανεισμός, ἀλλ' ἐπειδὴ ἄλλοι εἶναι οἱ λαλοῦντες καὶ διάφοροι οἱ ὅροι, ὅφ' οὓς αἱ σημασίαι μεταβάλλονται, τοῦτο σπανιώτατον· οὐδέποτε ἀκριβῶς εἰπεῖν εἶναι δυνατόν αἱ σημασίαι ἐν ἀμφοτέραις ταῖς γλώσσαις ἐξ ὁλοκλήρου νὰ ταυτίζονται. Πλὴν τούτου ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς ἰδιῶματι συνέβη ἡ ἐπικρατήσασα νεωτέρα σημασία τῆς ξένης λεξεως νὰ καταστῇ καὶ ἡ μόνη, αἱ δὲ λοιπαὶ νὰ ἐπισκοτηθῶσι, ἔχομεν ἄρα ἐνταῦθα εἰδικευσιν σημασίας· οὕτω π. χ. τὸ ῥῆμα κοστάρω-ομαι (accostare) ἀπέβαλε τὴν ἔννοιαν τοῦ πλησιάζειν, ἐγγιζεῖν καὶ ἐγένετο ἰσοδύναμον τῷ ὑποφέρω-ομαι, πρβλ. δὲ go-στάρω ἀπὸ τῆς βρώμα=δὲν ὑποφέρω ἀπὸ τῆς βρώμα καὶ τὸ παιδί δὲ goστάρεται=δὲν ὑποφέρεται· ἡ γένεσις τῆς νέας σημασίας οὐχὶ δυσπαρακολούθητος. Τὸ φηρίρω (ferire=τιτρώσκω, πλήττω) χωρισθὲν τῆς ἀρχικῆς σημασίας λέγεται μόνον περὶ τῶν κατὰ θρησκευτικὸν ἔθιμον τὴν ἐορτὴν τοῦ Πάσχα συγκρουόντων δύο ῥά, πρβλ. ἔλα νὰ φηρίουμε. Τὴν ἔννοιαν ταύτην κατὰ γνωστὸν νόμον ἐξέλαβον οἱ λαλοῦντες ὡς τὴν ἀρχικὴν, ἐντεῦθεν μεταφορικῶς χρῆσις τοῦ ῥήματος γίνεται ἐπὶ πραγμάτων δικὴν ὧν συγκρουομένων, πρβλ. εὐτεῖνοι οἱ δύο ἐφηρίρανε τὰ κεφάλια τους· θὰ βάλουνε τσοὶ μύτες τους νὰ φηρίουνε. Σαρταδῶρος (saltatore) καλεῖται κατ' ἐξοχὴν μικρόν τι ζώδιον, ὅπερ ὑπτιον τιθέμενον συσπᾶ μεθ' ὁρμῆς τὴν ῥάχην καὶ ἀνυψοῦται ἱκανῶς τοῦ ἐδάφους, ὅπως ἀνακητήσῃ τὴν εὐθείαν αὐτοῦ θέσιν. Ὡσαύτως ἀνδρείκελον ἐκ χάρτου, παιδικὸν ἄθυρμα. Ἀβαντσάρω καὶ ἀβαντσαίρνω (avanzare)=ἔχω λαμβάνειν ὑπόλοιπον. Ἡ λέξις φέδε καὶ φέδε (fede) ἀποτρίβεισθης τῆς ἀρχικῆς σημασίας ἐγένετο ἰσοδύναμος τῷ πιστοποιητικὸν ἔγγραφον. Αἱ ποικιλώταται τοῦ rendere σημασίαι καὶ χρήσεις κατέλιπον τὴν λέξιν μετὰ τὴν εἰσαγωγὴν αὐτῆς εἰς τὸ ἰδιῶμα, ἐκ μιᾶς δὲ τούτων, ὥσπερ εἰκάζω, rendere l'anima=ἐκπνέειν, ἐνθα ὑπῆρχεν ἡ ἔννοια χαλεποῦ τινος καὶ δυσaréστου πραγματος, κατὰ συνεκδοχὴν προήλθεν ἡ σημασία τοῦ ἐμῶ. Εἶναι γνωστὴ ἡ συνήθης ἐν τῇ νεωτέρᾳ

ἡμῶν γλώσσῃ ὥσπερ ἐν τῇ ἀρχικῇ σύνδεσις δύο οὐσιαστικῶν, ὧν τὸ ἕτερον ἐπέχει θέσιν διορισμοῦ, παιδὶ πρᾶμα, φωτιὰ καρπούζι, δροσιὰ κοπέλλα, νύφην, γυναῖκα, κατὰ ταῦτα δ' ἐλέχθη καὶ μιράκουλο πρᾶμα(1).=θαῦμα ἰδεῖν, ἀκοῦσαι κ.τ.λ. Τὸ ἰταλικὸν à forza προσέλαθεν ἐν τῷ ἰδιῶματι τὴν ἔννοιαν τοῦ διαρκῶς· φόρτσα ζεστά, φόρτσα κρύα, φόρτσα ξύλο, φόρτσα μεθύσι. Τὸ οὐσιαστικὸν φόρτσα (ἕτερος τύπος σφόρτσα ἐπίσης εὐχρηστος) σημαίνει μὲν ῥώμη, ἰσχύς, βάλε ὅλη σου τὴ φόρτσα, ἀλλ' ὁ ἐν. καὶ μάλιστα ὁ πληθυντικὸς ἐγένετο ἰσοδύναμος τῷ σωματικῇ ἄσκησις, σχοινοβάσια, διὸ καὶ φορτσαδῶρος ἢ σφορτσαδῶρος=σχοινοβάτης.

Ἀγανακτῶν τις καὶ θέλων νὰ ἐκφράσῃ ὅτι ἄδικα ἔπαθεν ἢ πάσχει ἀναφωνεῖ *justo* καὶ *giusto* κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καθ' ὃν λέγεται ἀλήθεια κι' ἀπ' ἀλήθεια. Ὅμοιαν χρῆσιν καὶ ἔννοιαν ἡ λέξις δὲν ἔχει παρὰ τοῖς Ἰταλοῖς. Κατ' ἀναλογίαν τοῦ κούνησέ το λιγάκι, κούνησέ το ἓνα λίγο ἐλέχθη κούνησέ το ἓνα μῶτο (2). Τὸ ἐπίθετον *debole* ἐγένετο οὐσιαστικὸν οὐδετέρου γένους· πρβλ. θὰ δό-νε χτυπήσω 'ς τὸ δέβολε=τὸ ἀσθενὲς αὐτοῦ μέρος, τὰ καίρια, τοῦ εὗρηκα τὸ δέβολε. Αἱ ποικίλαι τοῦ *misero* σημασίαι ἀπετρίβησαν, ἐτηρήθη δὲ μόνον ἡ ἔννοια τοῦ γλίσχος, πρβλ. μίζερος ἄνθρωπος=γλίσχος, τί μιζέριες=οἷα γλισχρότης. Ὡσαύτως τὸ μιράρω ἐτήρησε μόνον τὴν ἔννοιαν τοῦ στοχάζομαι, ἀντιστοιχεῖ ἄρα πρὸς τὸ σημαδεύω. Στουδιάρω=ἐπιμελῶς σπουδάζω τι, κυρίως ὁμῶς μουσικόν τι ὄργανον. Ἡ λέξις δεττῶρος καὶ δοττῶρος (*dot-tore*) ἐτήρησε μὲν κατ' ἀμφοτέρους τοὺς ἀριθμοὺς τὴν ἀρχαίαν σημασίαν, προσαγορευομένων οὕτω τῶν ἱατρῶν καὶ δικηγόρων, ἀλλὰ καὶ νέα ἐπλάσθη, ὡς δείκνυται ἐκ τῶνδε· περὶ ῥαθύμου τινὸς καὶ τετυφωμένου ἀνθρώπου λέγεται, κάνει τὸ δεττῶρο, εἶναι δεττῶρος καὶ ξυλοδεττῶρος, ἤρτανε οἱ δεττῶροι, τσοῦ εἰγδες τσοῦ δεττῶρους.

Πολλὰ Ἰταλικά λεῖξεις σημαίνουσι κατάχρησιν τῆς ἐννοίας τοῦ θέματος· οὕτω σκριδάρω οὐδέποτε σημαίνει ἀπλῶς γράφω, ἀλλὰ

(1) Σημειωτέον ὅτι ἡ λέξις ἐτήρησε καὶ τὴν πρώτην αὐτῆς σημασίαν καὶ χρῆσιν, διὸ ἀπαντᾷ καὶ καθ' ἑαυτὴν μιράκουλο=θαῦμα, μιράκουλα=θαύματα.

(2) Ἡ λέξις καθ' ἑαυτὴν σημαίνει οὐχὶ πᾶσαν κίνησιν, ἀλλ' ἄσυνήθη τινὰ καὶ παράδοξον· πρβλ. τί μῶτα εἶνα εὐτεῖνα! οἷοι μορφασμοί!

κακῶς ἢ συχνὰ καὶ ἐν οὐ δέοντι τῇ γραφῇ χρῶμαι· ὡσαύτως τὸ παρλάρω δὲν ἀντικατέστησε τὸ 'μιλῶ, ἀλλὰ σημαίνει φλυαρῶ· ἀρρίβο (arrivo) οὐχὶ ἀπλῶς ἀφίξις, ἀλλ' ἀφίξις τις ἡμῖν ἀπαρέσκουσα, ἀφίξις ἀσήμεου τινὸς ἀνθρώπου, ὅθεν ἀείποτε ἡ λέξις μετὰ εἰρωνείας καὶ σαρκασμοῦ, πρβλ. νὰ μοῦ τηλεγραφήσης τὸ ἀρρίβο σου, μὲ πρῶτο ἀρρίβο.

Εἶναι γνωστὴ ἡ ὁρμὴ ἡ κρατοῦσα ἐν πολλαῖς γλώσσαις ν' ἀποβάλλωνται τὰ ἴδια καὶ συνήθη καὶ νὰ προσλαμβάνωνται τὰ σπανιώτερα καὶ καινὰ· αὕτη δὲν εἶναι ἀλλοτρία τοῦ καθ' ἡμᾶς ἰδιώματος· ἐντεῦθεν, ἀφοῦ σφόδρα διεδόθησαν καὶ ἐγένοντο ἴδιον πάντων τῶν λαλούντων κτῆμα, ἄλλα μὲν τῶν Ἱταλικῶν κατέστησαν σπανιώτερα, ἄλλα δὲ ὅλως ἐξέλιπον.

Τὰ ὀνόματα τῶν ἀρχῶν, αἱ ἐπίσημοι λέξεις ἀποτόμως μετὰ τὴν Ἑνωσιν διὰ τὴν ἐγκατάστασιν τῆς Ἑλληνικῆς ἀρχῆς ὑπεχώρησαν εἰς τὰ ἀντίστοιχα Ἑλληνικά καὶ δὴ οὔτε ὀφφισιτάλες (officiale) λέγεται, οὔτε σεργγέντες (sergente), οὔτε κριμινάλι (criminale), οὔτε σεκρετάριος (segretario), οὔτε προτσεσιό (processione) κ.τ.λ. ἀλλ' ἀξιοματικός, λοχίας, κακουργοδικεῖον, γραμματικός, λιτανεία κ.τ.λ. Τοῦ λόγου δ' ὅμως ὄντως περὶ πραγμάτων ἀναγομένων εἰς τὸν πρὸ τῆς Ἑνώσεως χρόνον κατ' ἀνάγκην οἱ λαλοῦντες ἐκφέρουσι τὰς ἐπισήμους λέξεις Ἱταλιστί, πρβλ. τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἦτανε ἡ *Reggenza*, ἐρκόδανε οἱ ὀφφισιαλαῖοι 'ς τὸ σπῆτι του, εὐρήκαμε τὸ βρεβεδοῦρο. Παρέμειναν προσέτι τοπωνυμῖαι ἀάμπολλαι, τὸ Λαζαρέτο, ἡ Σπιανάδα, ἡ Λαντέρνα, ὁ Μόλος, ὁ Φόρος, ὁ Μαρκᾶτος, ἡ βεσκαρία, ὁ βόντες, ἡ Δουγάνα, ἡ Πιάτσα-Μέτελα καὶ ἄλλαι, ἀλλ' ἐν τοῖς τοπικοῖς τούτοις ὀνόμασιν ἐπῆλθε σάλος, ἐπειδὴ εἰσῆχθησαν ἤδη καὶ διαρκῶς εἰσάγονται καὶ ἐπικρατοῦσιν αἱ ἀντίστοιχοι Ἑλληνικαί. Ἡ νεωτέρα γενεὰ ἢ ὅλως ἀγνοεῖ τὰς πλείστας τῶν παρατεθεισῶν τοπωνυμιῶν ἢ προτιμᾷ τοῦ Λαντέρνα τὸ Φανάρι, τοῦ Μαρκᾶτος τὸ Ἀγορά, τοῦ Δουγάνα τὸ Τελωνεῖον, τοῦ Βόντες τὸ Γεφυρά, τοῦ Πιάτσα-Μέτελα τὸ ἡ Πλατεῖα. πρβλ. πᾶμε περίπατο ὡς τὸ Φανάρι, πᾶμε 'ς τὴν Ἀγορά, κοντὰ 'ς τὸ Τελωνεῖο, 'ς τὴ Γέφυρα κ.τ.δ. ἐν γένει δ' ἐπισκοποῦντες τὴν πρὸς ἀλλήλας σχέσιν τῶν Ἱταλικῶν καὶ τῶν Ἑλληνικῶν παρατηροῦμεν ὅτι πολλαχοῦ μὲν ἡ χρῆσις τῶν Ἱταλικῶν κατέστη ἀναγκαία καὶ

ἀναπόφευκτος· οὕτως ὅροι τεχνικοὶ καὶ ἐπιστημονικοὶ διὰ τὴν μικρὰν ἀτυχῶς ἐν τοῖς τότε χρόνοις παρὰ τοῖς λοιποῖς τῶν Ἑλλήνων ἀνάπτυξιν τῶν τεχνῶν ἐτηρήθησαν, καὶ τοῦ καθ' ἡμέραν δὲ βίου λέξεις καὶ φράσεις ἀντίστοιχοι Ἑλληνικαὶ δὲν ἀνεπλήρωσαν τὰς Ἱταλικὰς· πολλαχοῦ δὲ ἡ χρῆσις τῶν Ἑλληνικῶν καὶ τῶν Ἱταλικῶν γίνεται παράλληλος καὶ ἡ ἐκλογή τούτων ἢ ἐκείνων ἀπόκειται εἰς τοὺς λαλοῦντας ἐλευθέρα. Ἀναγκαίως χρήσεως παραδείγματα ἔστωσαν τάδε· φόρτσα ζεστά, φόρτσα κρύα, ἄκουσα κ' ἔστουπίρησα=κατεπλάγην, γιὰ ρινφόρτσο=πρὸς ἐνίσχυσιν, μᾶς δίνει καπότο=ὑπερβάλλει ἡμᾶς, baίνω à mente=ὀξέως ἐννοῶ, ἀστράττος=ἀφρημένος, νιάνκα (neanche), πουνδέλι (pedule)=πάσσαλος ὑποβαστάζων κλῆμα, ἀλλαργεύω, φαστίδιο=λιποθυμία, τοῦτο κόστο, κοσπέτο, καμπιονίστας, μόστρα, καρροτσάδα, πορτιέρης, μουράγιο, καρροτσιέρης, νεγότσιο, κουράντες=ὁ θεραπεύων ἱατρός, δόζα, πρβλ. μία δόζα κινίνο, λάδι, ἰνκόμοδο=ἐλαφρὰ ἀδιαθεσία, κομπάσσο=τὸ κωφὸν ἐν τῷ δράματι πρόσωπον, ἀρτίστας=ὁ δόκιμος ὑποκριτής, καντάντες=ὁ αἰδός, περφέττος=τέλειος, λούσο=πολυτελὴς κόσμος, γιὰ κάθε ἀτσιδέντε ἢ ἀτσιδέντε, καπάτσο=ἐπιτήδειος, καιρὸς πρῖμος=οὔριος, βεστιάριο (ἄθροιστικόν)=ἡ τῶν ὑποκριτῶν ἐσθῆς, ἀνθρωπος *di fondo*=βαθὺς τις, οὐκ ἐπιπόλαιος, σπλένδιτος=δαψιλής, κάνω φιγοῦρα, μουζοδοῦρο, μάνκα, ποντάρω=προσβάλλομαι ὑπὸ πνευμονίας, ποντάρω ἐπὶ τοῦ κυνὸς τοῦ ἀνευρίσκοντος τὴν ἄγραν καὶ ἡρεμοῦντος πρὸ αὐτῆς, μενομάλε, κοντραπεζάρω=ἀπόλλυμι τὴν ἰσορροπίαν, περνιτσιῶζα=πυρετὸς κακοήθης, τὰ μέντε, πρβλ. ἔχε τὰ μέντε σου, σκάρσος καὶ πούρι=e pur, τὸ ρέστο, τὰ ρέστα καὶ ἄλλα ἀάμπολλα. Ἐλευθέρας δὲ χρήσεως, ἐπιδέμια καὶ ἐπιδημία, φαλλιδιτισιό, φιλλιδιτισιό (κάνω κ.τ.λ.), κόρπο=ἀποπληξία, σβόκο=αἱμοπτυσία, bon-πέζο καὶ καλὸ πέζο, ἀπὸ μομέντο καὶ ἀπὸ στιγμὴ, ἀπὸ λεφτό, σπετσαρία, στράτα, βονόρα, πιάτσα, κομφεταρία, τάβλα, κορόττο, βολέττα, νιπενιάρω, ταρδῖρω καὶ ἀργῶ, καρρότσα καὶ ἄμαξα κ.ἄ.δ.

Ἐλέγομεν ἀνωτέρω ὅτι πολλὰ τῶν Ἱταλικῶν ἐξέλιπον ἐκ τοῦ ἰδιώματος καὶ τοῦτο ἀπεδώκαμεν τῇ νεωτεροποιᾷ, ἀλλ' ὅμως καὶ λόγοι

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΘΕΟΥΡΙΟΥ

ιστορικοί εἰς τοῦτο συνετέλεσαν, ἡ δ' εἰσαγωγή καὶ ἐπικράτησις τῶν Ἑλληνικῶν ἀποδοτέα μάλιστα εἰς τὴν ἐγκατάστασιν Ἑλληνικῶν ἀρχῶν, εἰς τὴν ἐπιμεξίαν πρὸς τοὺς λοιποὺς Ἑλλήνας, εἰς τὴν ἐν τῷ στρατῷ θητείαν, εἰς τὴν διάδοσιν τῆς παιδείας καὶ εἰς τὴν περὶ τὰ πολιτικὰ διατριβήν. Εὐθὺς μετὰ τὴν Ἑνωσιν, γενομένην μετὰ μακρὸν ἀγῶνα καὶ μετὰ πόθου καὶ ἀγάπης πρὸς τὴν μητέρα Ἑλλάδα, ἡ χρῆσις τῶν Ἱταλικῶν ἐφάνη κακὸς ζήλος καὶ ἀπόβλητος, ὥστε τότε καὶ νῦν πολλὰ Ἱταλικά λεῖξις κινουσι τὴν θυμηδίαν τῶν ἀκουόντων· λέγων τις ἐπὶ παραδείγματι χαρτὶ βολλαῖδο ἀντὶ χαρτόσημον οὐδὲν τι ἀνεκτὸν λέγει.

Ἡ Ἱταλικὴ γλῶσσα ἐπέδρασεν ὁμοίως καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν ἐν τῷ Ἰονίῳ ἰδιωμάτων, ἀλλ' ὁ περὶ ἐκάστου τούτων λόγος εἶναι ἄξιος ἰδιαίτερας ἐρεύνης.

Ἐκ τῶν ἱερῶν βιβλίων καὶ τῶν ἐν τοῖς ναοῖς τελετῶν παρέλαβεν ἡ νεωτέρα ἡμῶν γλῶσσα πολλὰς λέξεις καὶ φράσεις καὶ τούτων οἱ Κεφαλλῆνες πλείστην ποιοῦνται χρῆσιν ἐν ζωηρῷ μάλιστα λόγῳ τὸ μὲν μετὰ παρηλαγμένης σημασίας, τὸ δ' ἄνευ τινὸς παραλλαγῆς. Παρατίθημι ὧδε τὰς ἐν τῷ ἰδιώματι μᾶλλον εὐχρηστούς, ὧν τινες καθ' ὅσον ἐπίσταμαι ἐν αὐτῷ μόνῳ ἀπαντῶσι.

Γενεαὶ δεκατέσσαρες. Προφανῶς ἐλήφθη τοῦτο ἐκ τοῦ κατὰ Ματθαῖον εὐαγγελίου, ἐνθα πρόκειται περὶ τῆς ἐκ τοῦ Ἀβραάμ καταγωγῆς τοῦ Ἰησοῦ. Ἡ διεξοδικὴ ἀναγραφὴ πάντων τῶν ἀπὸ Ἀβραάμ μέχρι Ἰησοῦ πατριαρχῶν καὶ ἡ ἐπανάληψις «γενεαὶ δεκατέσσαρες» ἐγέννησεν ἐν τῷ λαῷ τὴν ἔννοιαν συγγενείας μεμακρυσμένης, λέγεται δὲ πρὸς πάντα ζητοῦντα νὰ ἐπιδείξῃ συγγένειαν, ἐνθα ἀληθῶς αὕτη δὲν ὑπάρχει.

Ἐκ τῆς ὅλης προτάσεως «προσέχετε τὴν ἐλεημοσύνην ὑμῶν μὴ ποιεῖν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων πρὸς τὸ θεαθῆναι» ἐτηρήθησαν αἱ τρεῖς κατὰ τὸ τέλος λέξεις ἀποτελέσασαι φράσιν λεγομένην περὶ ἀνθρώπων νομιζομένων ὅτι πράττουσι τὸ ἀγαθόν, πρβλ. αὐτὸς τὰ κάνει ὅλα πρὸς τὸ θεαθῆναι=ἵνα τοὺς ἄλλους ἐξαπατᾷ.

Ἐκ τῆς Κυριακῆς προσευχῆς ἀπεσπάρθη αὐτὸ δὸς ἡμῖν σήμερον», πρβλ. αὐτὸς εἶναι δὸς ἡμῖν σήμερον=ἄκρατος καὶ ἀδηφάγος, δὲν φροντίζει περὶ τῆς αὔριον.

Ἐν τῷ κατὰ Ματθαῖον εὐαγγελίῳ φέρεται: Οὗτος γὰρ ἐστὶν ὁ

νόμος καὶ οἱ προφῆται»· ἐντεῦθεν ἐπὶ παντὸς χαλεποῦ καὶ ἀμηχάνου πράγματος λέγεται ἐδῶ εἶναι οἱ νόμοι καὶ οἱ προφῆτες.

Ἐν τῇ περιγραφῇ τῶν παθῶν τοῦ Ἰησοῦ καὶ τῇ ἀκολουθίᾳ τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος συχνὰ γίνεται λόγος περὶ τοῦ Ἰούδα τοῦ Ἰσκαριώτου ὡς περὶ πονηροῦ τινος ἀνθρώπου καὶ ἐπιλήσμονος τῶν εὐεργεσιῶν, ὃς ὤφειλε τῷ διδασκάλῳ. Ἐντεῦθεν Ἰούδας καὶ Ἰσκαριώτης καλεῖται πᾶς παμπόνηρος καὶ ἀπαίσιος. πρβλ. αὐτὸς εἶναι Ἰούδας, εἶναι Ἰσκαριώτης, ἐκείονε τὸν Ἰούδα.

«Καὶ δώσουσι σημεῖα καὶ τέρατα», ὅθεν ἔκαμες τέρατα καὶ σημεῖα=δεινὰ πεποίηκας.

Ὁ Πόντιος Πιλάτος παρίσταται ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ ἔνοχος τοῦ θανάτου τοῦ Ἰησοῦ, ἐντεῦθεν Πιλάτος=πᾶς πονηρὸς. Ἐκ τῶν φράσεων αὐτῶν παραδούς αἷμα ἀθῶν καὶ ἀήμαρτον καὶ τὸ πονηρὸν ἐνώπιόν σου ἐποίησα», δι' ὧν ἐκφράζεται μετάνοια καὶ ταπεινώσις, ὅθεν τὸν ἔφερα ἔς τὸ ἡμάρτον=ἐταπεινώθην πρὸ αὐτοῦ, ἐξελιπάρισα αὐτόν.

Τὰ ἐπτὰ δαιμόνια Μαρίας τῆς Μαγδαληνῆς (Εὐαγ. κατὰ Μάρκον) παρήγαγον εἰς τὸν λαὸν τοσαύτην αἵσθησιν, ὥστε θέλων οὗτος νὰ παραστήσῃ ὅτι εἶναι τις ἄσμενος καὶ ἀτίθασος ἢ πανοῦργος λέγει, εἶναι ἀπὸ τὰ ἐπτὰ δαιμόνια ἢ εἶναι δαιμόνιο τῇ Μαρίας τῇ Μαγδαληνῇ.

Ἡ παράταξις τῶν ὀνομάτων τοῦ Ἄννα καὶ Καϊάφα ἐν τῷ κειμένῳ τοῦ Εὐαγγελίου, τῶν ὀλετήρων τοῦ Χριστοῦ, παρήγαγε τὴν ἔννοιαν τῆς ματαίας αὐτοῦ περιαγωγῆς, ὅθεν ἀπὸ τὸν Ἄννα ἔς τὸ Καϊάφα=ἀπὸ τῆς Σκύλλης εἰς τὴν Χάρυβδιν.

Φεύγων τις ἔριδας ἀναφωνεῖ ὕπαγε ὀπίσω μου Σατανᾶ, ἀπὸ τοῦ χωρίου τοῦ Εὐαγγελίου ἀκαὶ ἀποκριθεὶς αὐτῷ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς, «ὕπαγε ὀπίσω μου Σατανᾶ».

Ἐκ τοῦ χωρίου τοῦ κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγελίου «ὁ πρῶτος εἶπεν αὐτῷ ἀγρόν ἡγόρασα» παριστῶντος τὴν ἀμέλειαν καὶ ῥαθυμίαν τοῦ κληθέντος εἰς τὸν γάμον, περὶ νωθοῦ τινος καὶ ἀμελοῦς ἀνθρώπου, λέγεται ἀγρόν ἀγόρασα.

Ἐν τῷ διαλόγῳ τῆς Σαμαρείτιδος καὶ τοῦ Ἰησοῦ «Καλῶς εἶπας, ὅτι ἄνδρα οὐκ ἔχω» πέντε γὰρ ἄνδρας ἔσχες» αἱ ἀγνωστότεραι λέξεις αὐτῆς γὰρ εἶναι ἄνδρα καὶ ἔσχες· παρήγαγον τὴν ἐν Πυλάρῳ ἀπαντῶσαν

λέξιν γαράνδρα=παλλακή, ἐπειδὴ ἐν τῷ ὅλῳ χωρίῳ περὶ ἀσέμνου γυναιίου, τῆς Σαμαρείτιδος πρόκειται.

«Ὁ οὖν Ἰούδας λαβὼν τὴν σπεῖραν . . . ἔρχεται ἐκεῖ μετὰ φανῶν καὶ λαμπάδων καὶ ὄπλων». Ἐντεῦθεν ἐπὶ πάσης μεγαλοπρεποῦς πομπῆς λέγεται μετὰ φανῶν καὶ λαμπάδων.

Ἐκ τοῦ χωρίου τοῦ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγελίου «οἱ δὲ ἐκραύγαζον ἄρον, ἄρον, σταύρωσον αὐτόν» ἡ προστακτικὴ ἄρον, ἄρον μετέπρην εἰς ἐπίρρησιν τρόπου δηλωτικὸν=ἐκόντα ἄκοντα.

«Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, μή μου ἄπτου», ὅθεν αἱ φράσεις ἔγινες μὴ μου ἄπτου, εἶσαι μὴ μου ἄπτου καὶ ἄλλαι ὅμοιαι.

Ἐκφωνομένου κατὰ τὰ ἐγκαίνια ναοῦ τοῦ: ἄρατε πύλας ἄρχοντες κ.τ.λ., ἀνοίγονται τοῦ ναοῦ αἱ πύλαι καὶ εἰσέρχονται οἱ ἱερεῖς μετὰ τῶν πιστῶν πανηγυρικῶς καὶ σὺν θορύβῳ τινί. Ἐντεῦθεν περὶ πάσης θορυβώδους πράξεως ἦτανε ἄρα τε πύλας καὶ κατὰ τινα ὁμοιοχίαν ἦτανε ἄρατε πύλατε.

Ἐκ τῆς συχνῆς ἐν ταῖς ἱεραῖς τελεταῖς ἐπαναλήψεως τοῦ ἀλληλουῖα μάλιστα κατὰ τὸ τέλος αὐτῶν περὶ παντός ἀδρανούντος καὶ σχεδὸν ἐκλιπόντος λέγεται ἀλληλούϊσε.

Ὁ ἱερεὺς κατὰ τὴν ἐορτὴν τοῦ Μ. Σαββάτου ἐκφωνεῖ «Ἀνάστα ὁ Θεός, κρίνον τὴν γῆν» ἐντεῦθεν ἡ φράσις ἔγινε τὸ ἀνάστα ὁ Θεός =ταραχὴ μεγάλη.

Καὶ τοῖς ἐν τοῖς μνήμασι διὰ τούτου σημαίνοντες ὅτι ἐπερατώθη τι, ἐξέλιπεν, ἐπειδὴ αἱ λέξεις αὐταὶ ἀπαρτίζουν τὸ τέλος τοῦ τροπαρίου Χριστὸς ἀνέστη ἐκ νεκρῶν κ.τ.λ.

Ζεστός καὶ θερμαινόμενος ἐκ τοῦ χωρίου τοῦ Εὐαγγελίου «ὁ δὲ Πέτρος ἦν ἐστὼς καὶ θερμαινόμενος» παρὰ τὸ γνωστότερον ζεστός.

Κατὰ τὴν νεκρώσιμον ἀκολουθίαν ψαλλομένου τοῦ «θρηνῶ καὶ ὁδύρομαι, ὅταν ἐννοήσω τὸν θάνατον κ.τ.λ.» ἀσπάζονται οἱ συγγενεῖς τὸν νεκρὸν καὶ ἀφίστανται αὐτοῦ μετὰ θρήνων. Ἐκ τούτου θέλων τις νὰ δηλώσῃ ὅτι ἐγένετο κατὰ τινα ποσὴν ταραχὴ μεγάλη λέγει «ἔγινε τὸ θρηνῶ καὶ ὁδύρομαι» ἢ «ἔγινε τὸ θρηνῶν καὶ ὁδύρομαι».

Οὐκ οἶδα τὸν ἀνθρώπον εἰς δηλώσιν ὁλοσχεροῦς ἀγνοίας πράγματός τινος.

Αἱ συχνότερον κατὰ τὰς ἐορτασίμους ἡμέρας ἀναγινωσκόμεναι ἐν

τοῖς ναοῖς περικοπαὶ τοῦ Εὐαγγελίου εἶναι αἱ ἐκ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ. Ὅθεν ἀκούων ὁ λαὸς ἀπὸ τοῦ κατὰ Λουκᾶν κ.τ.λ. ἐσχημάτισε τὴν φράσιν ἀπὸ τοῦ κατὰ Λουκᾶ=ἐξ ἀρχῆς.

Φωνητικὴ

Οἱ Κεφαλλῆνες ἀπαγγέλλουσι τὰ φωνήεντα καθόλου ἀλώθητα καὶ ἀσύγχυτα· α δὴλον ὅτι ἐνθα οἱ ἀρχαῖοι α, ε ἐνθα οἱ ἀρχαῖοι ε καὶ αι, ι ἐνθα οἱ ἀρχαῖοι η, ι, υ, ει, υι, οι καὶ ο ἐνθα οἱ ἀρχαῖοι ο καὶ ω. Ἀλλὰ παρὰ τὰ κανονικὰ ταῦτα συμβαίνουσιν ἐν τῷ ἰδιώματι φωνήεντων ἀναπτύξεις, τροπαί, ἐκπτώσεις, οἷας δὴ καὶ ἐν τῇ καθόλου Ἑλληνικῇ παρατηροῦμεν.

Φωνήεντα

Ἐν τῷ Κεφαλληνικῷ ἰδιώματι ἀπαγγέλλεται ὁ φθόγγος α οὐ μόνον ἀντ' ἄλλων φθόγγων, ἀλλὰ καὶ ἐνθα οὐδὲν φωνῆεν ἦτο· ἀπιθαμῆ=σπιθαμή, ἀδδέλλα=βδέλλα, ἀπερασμένος=παρελθὼν οἷον τὴν ἀπερασμένην ὁδομάδα, ἐνθα τὸ α ἴσως κατὰ τὸ ἄλλην· τὴν ἄλλην ὁδομάδα: τὴν ἀπερασμένην ὁδομάδα, ἀγκοπανιά, μιὰν ἀγκοπανιά=παραχρῆμα· ἐνταῦθα τὸ α ἐξηγεῖται ὡδε: μιὰ γοπανιά=μιὰ κοπανιά=tout d'un coup καὶ διὰ τὸ α τοῦ μιὰ ἀνεπτύχθη ἕτερον α καὶ δὴ ἀγοπανιά· ὁμοίως ἀποκλαμὸς (πλόκαμος) παρὰ τὸ ἀπὸ καὶ ἀπλῶνω· πολλαχοῦ προτάχθη τὸ α διὰ τὸ α τοῦ ἄρθρου τά, οἷον τὸ ἀχείλην διὰ τὸν πληθυντικὸν τὰ χεῖλην, τὸ α τοῦτο μετεδόθη καὶ εἰς τὸ μεγεθυντικὸν ὄνομα ἀχειλέας=χεῖλων, τὸ ἀστάχυ· κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἀνάγκη νὰ ἐρμηνευθῇ τὸ α ἐν τῇ λέξει ἀμῆλιγκας=μήνιγξ (νὰ σοῦ δώσω μιὰ γροθιά μεσ' ἔς τὸν ἀμῆλιγκα)· ἐλέγτό ποτε καὶ σήμερον ἔτι σπανίως λέγεται τὸ μιλίγκι, τὰ μιλίγκια, ἐκ τούτου δὲ τὸ ἀμῆλιγκι, ὅθεν τὸ ἀρσενικὸν ὁ ἀμῆλιγκας· ἡ πρόταξις αὕτη τοῦ α διὰ τὸ ἄθρον (τὰ) εἶναι συχνὴ ἐν πάσαις ταῖς διαλέκτοις τῆς νεωτέρας ἡμῶν γλώσσης· τὸ α εὔρηται προτεταγμένον ὡσαύτως ἐν ἀρχῇ ῥημάτων, οἷον ἀσκολαίνω, ἀσκολάω, ἀσκολάσα, ἀσηκῶνω, ἀσηκῶνομαι κλπ., ταῦτα ἂν μὴ ἐλέγχθησαν κατ' ἀναλογίαν τοῦ ἀπαρατῶ, ἀφίνω, πάντως προέλαβον τὸ α ἐκ τοῦ θὰ καὶ νά· ἦτοι ἐκ συντάξεων οἷαι

θα σκολάσω, θα σκολάω, θα σκολαίνω, να σκολάσω, να σκολάω, να σκολαίνω, θα σηκώνω, θα σηκώνω μετεδότη το α και εις τὸν ἐνεστώτα, εἴτα δ' εἰς τοὺς ἄλλους χρόνους. Καθ' ὅμοιον τρόπον ἐρμηνευτέον τὸ ἀλησιμονάω, ἂν μὴ ἐπὶ τοῦτο ἐπέδρασε τὸ ταυτόσημον ἀστοχάω, καὶ τὸ ἀγρικάω (ὅπερ ἀλλαχοῦ ἐγρικῶ Einl. 70), ἂν μὴ ἐσχετίσθη πρὸς τὸ ἀκούω. Δι' ἀφομοίωσιν ἐμφανίζεται τὸ α ἀντὶ τοῦ ε ἐν ἀρχῇ καὶ μέσῳ λέξεως οἷον ἀλαφρός, ἀλαφροὶ (ἀλαφρώνω, ἀλαφρωμένος, ἀλάφρωμα, ἔξαλαφρώνω, ξαλάφρωμα) ἀγαστρώνω, ἀγαστρωμένος, ἄξαφνα, ἀλαφιασμένος, θαραπεύω, ἐθαράπαψα, ἐθαραπάπηκα (ἐθαραπάπηκε κόψιμο καὶ ἐθαραπάπηκε ἡ κοιλιά του κόψιμο=δεινὰ πέπονθα). Τὸ α τοῦ ἄρθρου τὰ τοσοῦτον ἐπέδωκε ὥστε οὐ μόνον προυτάχθη ἐν λέξεσιν ἀπὸ συμφώνου ἀρχομέναις, ἀλλὰ καὶ ἀντ' ἄλλων φωνηέντων ἐτέθη οἷον τὸ ἀχέλυ, τὸ ἀρκίδι κ. ἄ. π.

Εἶναι γνωστὴ ἡ ἐπίδοσις τοῦ α ἐν ταῖς ῥηματικαῖς καταλήξεσι ὀρμηθεῖσαι ἀπὸ τοῦ γ' πληθ. προσώπου (Χατζιδάκι, Einleitung σελ. 60), ἡ δ' ἐν τῷ εἰρημένῳ συγγραμμάτι διδομένη ἐρμηνεία ἀρκεῖ εἰς ἐξήγησιν τύπων οἷος ὁ ἕκαμα κ. ὁ.

Τὸ α ἐν τῇ τέλει τῶν ἐπιρρημάτων ἀντικαθιστᾷ ποικιλωτάτους φθόγγους, οἷον ὕστερα, ἀκόμα, τίποτα, σήμερα, εἶναι δηλονότι ἡ ἐπικρατήσασα ἐπιρρηματικὴ κατάληξις (Χατζιδάκι, Einleitung 52 καὶ 307).

Ἀπαγγέλλεται τὸ α ἀντὶ η ἐν τῇ λέξει Ἀράκλει=Ἡράκλειον, Ἀρακλεισιᾶνος ὁ κάτοικος, κατ' ἀφομοίωσιν, εἴτε, ὅπερ ἦττον πιθανόν, διὰ τὸ ἄθρον τά· τὰ Ῥακλεισιάνικα, τὸ Ἀρακλεισιάνικο, καὶ ἐντεῦθεν τὸ Ἀράκλει. Αφομοίωσις πάντως ὑπόκειται ἐν ταῖς λέξεσι τάλλαρο, ταλλαράς, δραπάνι, (Δράπανος τοπωνυμία), ἀργάτης ἀργάτα, ἀργατιά, ἀργατικό.

Ἀντὶ τοῦ φθόγγου ὁ ἀπαγγέλλεται α ἐν τοῖς ἀφάλος, ἀφάλι=ὀμφαλός, ὀμφάλιον (διὰ τὸ ἄθρον τά), ἀγομαχιῶμαι=ἀσθμαίνω, ἀγωνίζομαι μετὰ πόνου. Ἐν τούτῳ ἐκ συμφύσεως (1) προσελθόντι ὄγ-

(1) Ἡ σύμφυσις ἐν ἄλλαις μὲν γλώσσαις πλεον, ἐν ἄλλαις δ' ἔλαττον ἐπιδοῦσα παρήγαγε καὶ ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς ἰδιώματι οὐ μόνον τύπους ἀλλὰ καὶ συντακτικὰς πλοκάς. Παραδείγματα τούτου ἔστωσαν τάδε σφαδαλώνω (σφαδαλώνομαι, σφαδάλωμα)=σφαλῶ χαμαδαλώνω, περιδένω χ πεδιχλώνω (Einl. 154),

κοῦμαι Χ μάχομαι=ὄγκομαχιῶμαι, ἀγκομαχιῶμαι τὸ α ἐμφανίζεται διὰ τὴν ἐπίδρασιν τῶν συγγενοῦς ἐννοίας ὀνομάτων ἀγωνία, ἀγῶνας, angoise.

Τὸ α ἐκπίπτει ἐν ἀρχῇ λέξεως, οἷον ἔξινάριον=ἄξινάριον, Γρίλια=ἡ Μονὴ τοῦ Ἀγριλίου, μανιτάρι=ἄμανιτάριον κτλ. Συνηθέστερος τύπος τοῦ παρὰ εἶναι ὁ τύπος παρῆ (καλύτερα παρῆ ὅ, τι ἄλλο), τοῦτο πιστεύω ὅτι ἐγένετο κατ' ἀναλογίαν τοῦ συγγενοῦς περὶ, εἰ δὲ μὴ.

Ἐνταῦθα ἀναγκαῖον νομίζω νὰ καταλέξω δύο λέξεις ἐν αἷς, ὡς πιστεύω, διεσώθη τὸ αἰολικόν α. Κατὰ τὴν δημοσίαν ὁδὸν τὴν ἐξ Ἀργοστολίου εἰς Σάμην ἄγρουσαν ἐλτείνεται κοιλάς τὸ σχῆμα ληνεῦ ἔχουσα, Λανοῦ καλουμένη. Ἐμὸς φίλος μ' ἐβεβαίωσεν ὅτι ἐρωτήσας ποτὲ τινὰ τῶν ἀγροτῶν, διὰ τί ἄρ' αὐτῶς ἡ κοιλάς ὠνομάμασθη, ἤκουσε τὴν ἐτυμολογίαν ταύτην (Δὲ βλέπεις ποῦναι σὰ ληνός;). Ἡ ἀπερίφραστος τοῦ ἀγρότου ἀπάντησις εἶναι τεκμήριον ὅτι τηρεῖται ἐνταῦθα τὸ α τῶν Αἰολέων. Οὐδ' εἶναι δυνατόν νὰ πιστεύωμεν ὅτι ἄλλως ἔχει τὸ πρᾶγμα, διότι τὸ προσηγορικὸν ὄνομα λανός=ληνός τὸ ἀλλαχοῦ ἀπαντῶν (Einleitung 51, 98) εἶναι ἀλλότριον τοῦ ιδιώματος. Προφανὲς ὡσαύτως εἶναι ὅτι διτηρήθη τὸ αἰολικόν α ἐν τῇ λέξει Παγά· οὕτω καλεῖται πηγὴ ἐν Θηναίᾳ ἱκανῶς παλαιά, ἐξ ἧς καὶ νῦν ἐτι ὑδρεύονται οἱ κάτοικοι. Ἐν τοῖς δυσὶ τούτοις κυρίοις ὀνόμασι ἀναντιλέκτως τηρεῖται τὸ αἰολικόν α, ἐν προσηγορικοῖς δὲ καίπερ πολλάκις ἐρυνήσαντες οὐδαμοῦ ἀνεύρομεν. Ἀθλον ἂν τοιαύτην ἔχη τὴν ἀρχὴν τὸ α τοῦ ἀναπνογά=ἀναπνοῇ καὶ ἀκούα=

πολυσσότερο=πολύτερο χ περισσότερο, μὲ χωρὶς ἢ μὲ χωρὶς=χωρὶς χ μὲ (χωρὶς ἢ χωρὶς φωμί χ μὲ φωμί=μὲ χωρὶς φωμί), μὲ δίχως=δίχως χ μὲ (δίχως φίλους χ μὲ φίλους=μὲ δίχως φίλους), εὐκειὸς=αὐτός χ ἐκεῖνος, εὐκείνη=αὐτὴ χ ἐκεῖνη, εὐκειό=αὐτό χ ἐκεῖνο· ἕτεροι ἀντωνυμικοὶ τύποι ἐκ συμφύσεως εἶνε εὐτεῖνος, εὐτεῖνη, εὐτεῖνο κ.τ.λ.

Ἡ λέξις πυροβολόπετρα κατὰ μεταπήδησιν τοῦ ὕγρου ὁ λέγεται ἐν τῇ ἰδιώματι πυροβολόπετρα καὶ πυρόβολος=ὁ πυρίτης λίθος· ἀλλὰ ἐπεὶ δὲ δὲν ἡσθάνοντο οἱ λαοῦντες τὸ κατ' ἐξοχὴν διὰ τῆς λέξεως σημαίνοντο πέτρα, ἐλήφθη τοῦτο αὐτὸς ἐν ἀρχῇ μετὰ τοῦ υ τοῦ ἐν τῇ λέξει πυρόβολος περιεχομένου, δθεν ἐλήχθη πετροβολόπετρα. Ἐκ τῶν συντάξεων λέγω ὅτι . . . . λέγω πῶς . . . . προέκυψε ἡ σύνταξις λέγω πῶς ὅτι . . . . ἢ λέγω ὅπως ὅτι . . . . Καθὼς τὰ θέλει χ ὅπως τὰ θέλει=κατὰ πῶς τὰ θέλει. Δότε μου χ δότε=δότε μοῦτε. Βγάλτε μου χ βγάλτε=βγάλτε μοῦτε. Ὁ χ ἀπὸ τοῦ (ὁ)χ τὸ Θιὸ νὰ δόθῃς)=ἐκ- ἐχ-χ ἀπό.

ἀκουή. Τὰ δύο ταῦτα οὐσιαστικά καὶ τὸ ἐπίθετον σιγαλὸς νομίζει ὁ σεβαστὸς μοι διδάσκαλος κ. Χατζιδάκις (Einleitung 99, 99) ὅτι διασφύζουσι τὸ αἰολικὸν α.

Καὶ ὁ φθόγγος ε πάσχει οἷα καὶ ὁ α καὶ δὴ ἀνάπτυξιν μάλιστα ἐν ἀρχῇ λέξεως δι' ἀναλογίαν· ἐδιακόσια, ἐτριακόσια καὶ ἐτρακόσια κατὰ τὸ ἑκατόν, ὡσαύτως ἐπέρυσι, ἐπρόπερσι κατὰ τὸ ἐφέτος, ἐπολληώρα κατὰ τὸ ἐχτές, ἐψές. Ἐν τέλει λέξεως ἀπαγγέλλεται ε οὐ μόνον ἐν τοῖς προσώποις τῶν ῥημάτων ἐκάμανε, ἐφάγανε, εἴγδανε, ἥπιανε κτλ., ἐνθα τὸ ε μετεδόθη ἐκ τοῦ β' καὶ γ' προσώπου, ἀλλὰ καὶ ἐν ὀνόμασι καὶ ἀντωνυμίαις καὶ ἐπιρρήμασι· τῷ γουφῶνε, τὸ γουφόνε, τῷ στραβῶνε, τὸν ἄλλονε, ἐκείνονε, ἐμένανε, ἐσένανε, ὁλούθενε, ἐκείθενε, ἐκινῶνε, ἀλλουνῶνε, ὁλουνῶνε, καὶ ἐν Ἐρίσφ ὁλουνῶνε ἐπικρατήσαντος τοῦ ὅλοι ἐκ τῆς ὀνομαστικῆς. Τὴν διάδοσιν τοῦ ε ἐν τέλει λέξεως τότε τήνε κ.τ.λ. ἐρμηνεύει ὁ κ. Χατζιδάκις Einleitung σελ. 71.

Ὁ φθόγγος ε ἐκπίπτει ἐν ἀρχῇ λέξεως, ὡσπερ ἐν ἄλλοις ιδιώμασι, ἔξάφνου, ἔξάφνίζω ἁευτεριά, ἁευτέρις (ἁευτεράτος) ἄροπῃ, ἄροπιάζω, ἡγνοιάζομαι, ἡματώνω, ἡμουδιάζω.

Τὴν αἰτίαν τῆς τροπῆς τοῦ ε εἰς ι ἐν τοῖς ἀνεψιός, Ἀδρίας, κρίας, νιπιτάφιος=ἐπιτάφιος (ἐνθα τὸ ν διὰ Sandhi) ἄγνοῶ. (1) Ἐν Ἐρίσφ αἰε λέγεται θέλειτε, κάνετε, δίνετε, τρέχετε, ἔχετε, παίζετε, νὰ κράξητε, νὰ δώσητε, νὰ νύψητε, νὰ πάρητε, νὰ ἐτοιμάσητε, ἐψήσειτε, ἐφάγειτε κ.ἄ.δ. Ἐν τούτοις τὸ εἰ καὶ η δὲν προσῆλθε φωνητικῶς, ὡσπερ ἐν τῇ βορείῃ Ἑλληνικῇ, ἐνθα πᾶν ἄτονον ε ἐτράπη εἰς ι, ἀλλ' ἐξ ἀναλογίας ἐκ τοῦ θ' καὶ γ' ἐνικοῦ προσώπου θέλεις, θέλει, κάνεις, κάνει, τρώγεις, τρώγει, δίνεις, δίνει, τρέχεις, τρέχει, βάνεις, βάνει, νὰ κράξης νὰ κράξη κτλ. τὸ εἰ καὶ η μετεδόθη εἰς τὸν πληθυντικόν, ὅθεν θέλετε, κάνετε, δίνετε, τρέχετε, ἔχετε· ἐντεῦθεν δ' ἐγενικεύθη

(1) Ἀετὸς αἰεποτε, ἀλλαχοῦ ἀπτός κατὰ τὸ ἀπδόνι, ὡς διδάσκει ὁ κ. Χατζιδ., ἀλλ' ἀπτονύχι=εἶδος σταφυλῆς ἐκ τοῦ σχήματος τῶν βαγῶν οὕτως ὀνομασθέν, ἀπτομάχος (πιτηνόν). Ὁ τύπος ἀπτός ἀπαντᾷ ἐν τῇ παροιμιώδεϊ φράσει «ἀπτέ μου τὰ κάλλη σου καὶ ἀρίτη τὰ φτερά σου», ἥτις λέγεται ὅταν θέλωμεν νὰ παρστήσωμεν ὅτι ἀπώλετό τις ἐλπίς, οὐδὲμίαν τὸ πρᾶγμα θεραπείαν ἐπιδέχεται καὶ τὰ τοιαῦτα· (ἀρίτης πιθανῶς=πετρίτης, ἂν μὴ ἐκ τοῦ ὀρείτης ἐγένετο).

τὸ εἰ τοῦτο ὥστε ἐλέχθη καὶ ἐψήσειτε, καὶ ἐφάγειτε, καὶ ἐστείλετε καὶ ἐδώσειτε κ.ἄ.π.

Ἀνάπτυξιν τοῦ ι παρατηροῦμεν ἐν τῷ κυρίῳ ὀνόματι Βάτινο καὶ τῷ ἐθνικῷ Βατινιώτης (Πάτμος, Πάτμιος). Συχνότατη δ' εἶναι ἡ συγκοπὴ τοῦ ι μάλιστα παρὰ τὰ ὑγρά καὶ αἰε ἐν ἀτόνῳ χώρῳ, οἷον στερνά, (ἐπιρ), στερνός, σπερνά, ἀνεμορπῆ=ἀνεμορριπῆ (σύρε ἔς τὴν ἀνεμορπῆ=εἰς κόρακας), περπατῶ ὅπερ καὶ πρεβατῶ καὶ προβατῶ, τὸ δὲ β ἐκ τοῦ βαίνω, βαδίζω καὶ τῶν ὁμοίων· πλείονα περὶ τῶν τύπων τῆς λέξεως καθ' οὓς αὕτη ἀπαντᾷ ἰδὲ Einl. 154. Ἀφαίσεις τοῦ ι συμβαίνει ἐν τῷ ἡκονομάω=ἐξευρίσκω (νὰ πᾶς νὰ δα ἡκονομήσης), ἡκόνισμα=εἰκόνισμα παρὰ τὸ εἰκόνα, ἡλιάζω, ἡσκιάζω=φοβίζω ἡσκιάζομαι ἀλλὰ ἡσκιάζει=κάνει ἡσκιο ἡμῶβολο (ἡμῶβολον).

Τὴν ἐμφάνισιν τοῦ ου ἀντ' ἄλλων ἐρμηνεύει ὁ σεβαστὸς μοι διδάσκαλος κ. Χατζιδάκις ἐν Einleitung. Ἐνταῦθα δ' ἐγὼ παρατίθωμιν τὰς συνηθέστερον ἀπαντώσας ἐν τῷ ιδιώματι λέξεις, φθοῦχτα (φουχτίζω-πυκτιζώ), μουστάκι, μουρμουρίζω, κρούσταλλο (τῆς λέξεως μάλιστα γίνεται μεταφορικὴ χρῆσις· εἶναι κρούσταλλο=σφόδρα ψυχρός)· ζουλεύω, ζουλόφτονος, ζουλοφτονία, ζουμιά=ζημία, ζουμιώνω καὶ ζημιώνω, ἐζήμιωσα καὶ ἐζούμιωσα, ζουμάρι, τουλοῦπα, (τολύπη), στουππὶ (στουππίον), σκουτὶ (σκυτίον), μαρτούριο=ταλαιπωρία, μαρτουρεύω=ταλαιπωρῶ, ἀλλὰ μάρτυρας, μαρτυράω, ζούδιο, τούραγνος, τουραγνάω, ἐτουραγνισμένος, ἐτουραγνίστηκα, πουλάρι, πουλάρια, κουνοῦπι, σκουλῆκι, ζουμί, ἡπουκάμισο, ἡγουρος, ἡγουρίδα, πουλῶ, σκουργιά, ἡμουδιάζω, σουσουμία=χαρακτηριστικὰ (σύσσημα κατὰ Χατζ.) (ἡΑποκρῦφ. Πράξ. ἡΑποστ. 244 «λέγε ἡμῖν τὰ σύσσημα αὐτοῦ, ὅπως δυναίμεθα ἐξευρεῖν αὐτόν»). Τοῦ (γεν. πληθ.) βαιδιῶνε, τοῦν ἡδρῶνε, τοῦ γυναικῶνε, τοῦν ἡλλοινῶνε, τοῦ δυονῶνε, οὔλος, οὔλοι, οὔλουνῶνε (γεν. πληθ.), καὶ ἐν Ἐρίσφ ἐκ τῆς ὀνομαστικῆς οὔλουνῶνε. Ἐ ἀντί τοῦ ι ἐν τοῖς ἡχερο=ἡχυρον, ἡχερένιος, κλερονόμος, κλερονομιά, κλερονομάω, πλερώνω ἀντὶ πληρώνω, πλερωμένος, πρβλ. τὴν φράσιν τὰ ἐπλέρωσε=ἐκλείσει τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ κατελήφθη ὑπὸ τοῦ ἡκνου, ἐπείπερ τὴν ὀρειλὴν καὶ ἀπέβαλε πᾶσαν φροντίδα. Ἐνια-

χοῦ που τῆς νήσου λέγεται ἀπάνω ἀντὶ τοῦ συνηθεστέρου ἀπάνου, ἀγνοῶ δὲ πόθεν ἢ τοῦ ι παρὰ τὸ α ἀνάπτυξις, αἰ δὲ καὶ πανταχοῦ ἀϊταίρι, ἐταίριασα καὶ ἀϊταίριαστο=τὸ μὴ συναῖδον.

Οἱ Κεφαλλῆνες ἀπαγγέλλουσιν ὁ ἀντὶ τῶν φθόγγων α καὶ ε, ὁμ-
brὸς κατὰ τὸ ὀπίσω καὶ ὀbrὸς-ὀπίσω, ὀhjo=ἔμπυον, ὀξου=
ἔξω, ὀξορία=ἔξορία κατ' ἀφομοίωσιν· ὀχτρός, ὀγρός διὰ τὸ ἄρ-
θρον, ὁ ἐχθρός, ὁ ἔχτρος καὶ εἶτα ὁ ὀχτρός· ὁ ὕγρος ὁ ἔγρος, ὁ
ὀγρός· ὀρμινεύω=συμβουλεύω ἴσως ἐκ τοῦ ἄρθρου τό, τὸ (ἐ)ρ-
μινεύω ὀρμινεύω, ὀρμῆνεψα, ὀρμῆνεια, ὀρμινεμένος· ὀχτῖ-
δα=ἀκτίς, ὀρπίδα=ἐλπὶς (κατὰ τὸ ὄλο=διαρκῶς, ὄλο ὀρπίδες,
ὄλο ὀχτῖδες?), λυσοντερία παρὰ τὸ λύειν, τὸ δὲ ο ἐνταῦθα, διότι
ἐνομίσθη τοῦτο τὸ κατ' ἐξοχὴν συνδετικὸν φωνῆεν. Ἀστροπῆ=
ἀστραπῆ=κεραυνός (τὸ ο συνδετικὸν φωνῆεν) ὅπως καὶ ἐν τῇ λέξει
ἀμοσκάλη ὅπερ οὐ μόνον ἐν Ῥόδῳ ἀλλὰ καὶ ἐν Κεφαλληνίᾳ λέγε-
ται. Προτάσσεται ἔτι τὸ ο ἐν τῇ λέξει ὀριὸ τὸ ῥίγος, τὸ ριὸ ὅθεν τὸ
ὀριό.

Ἀντὶ τοῦ φθόγγου ο (μάλιστα ἀρχαίον ω, σπανίως ο) ἀπαγγέλ-
λονται οἱ φθόγγοι ι, ου, καὶ ε· μυσκοβολάει ἀντὶ μοσκοβολάει
κατὰ τὸ μυρίζει, δικιμάζω=γεύομαι δι' ἀφομοίωσιν, κάτου,
ἀποκάτου, ἀπάνου, ἀποπάνου, ὀξου, ἀπόξου (οὕτω πάντα τὰ
εἰς -ω ἐπὶ.), ὀδες=ὄντως (μὰ εἶναι ὀδες γιὰ ταξεῖδι! μὰ εἶ-
ναι ὀδες!)

Ἐκπίπτει δὲ τὸ ο διὰ τὸ ἄρθρον τὸ ὥσπερ ἐν τῇ καθόλου νεωτέρᾳ
Ἑλληνικῇ ἐν τοῖσδε· ἡμιταρειό=φλυαρία, ἡεῖδι, ῥολοῖ, ἡω-
ρικὸ=ὀπώρα, ἡμάτι, φρύδι· ὡσαύτως ἐκπτῶσιν τοῦ ο παρατη-
ροῦμεν ἐν ταῖς λέξεσι· ῥίγανι=ὀρίγανος, σκόρδο, ῥώνω (ὀγ-
κῶνω)=κορέννυμαι, ῥωμένος=κεκορσμένος, ἀκλουθάω=ἀκο-
λουθῶ, ἀπλογιέμαι=ἀποκρίνομαι. Ταῖς φθογγικαῖς παθήσεσιν οὐκ
ὀλίγον συμβάλλεται καὶ ἡ παρετυμολογία· ἐν δὲ τῷ καθ' ἡμᾶς ἰδιώ-
ματι λέξεις ἐκ παρετυμολογίας συνήθεις εἶναι αἱ ἐξῆς· ἐφτάζουμα
=αὐτόζυμα παρὰ τὸ ἐφτά, ἀρτοπλασία=ἀρτοκλασία παρὰ τὸ
πλάθω, φτειασιδί παρὰ φτειάνω ἀντὶ φυκασίδι (φῦκος), μελιδόνα
παρὰ τὸ μέλι. Οὕτω λέγομεν τοὺς θῆλεις τῶν πολυπόδων, οἵτινες
γνωρίζονται ἐκ τοῦ ὑπερύθρου χρώματος, εἶναι δ' ἅμα δυσπεπτότε-
ροι καὶ ἀχυρότεροι, ὥστε εἰς τροφὴν τῶν πνευστέρων χρησιμεύουσι· ἢ

παρετυμολογία ἄρα νομίζω ὅτι ἐγένετο, διότι ἡ λέξις μέλι εἶναι
γνωστοτέρα, οὐχὶ δὲ διότι οἱ τοιοῦτοι πολυπόδες εἶναι εὐχυρότεροι τῶν
ἄλλων (1) Διοφύρι παρὰ τὸ διαβαίνω, πετραχήλι παρὰ τὸ
πέτρα.

Σύμφωνα

Τοῦ φθόγγου γ ἐκ πάντων τῶν συμφώνων αἱ παθήσεις εἶναι μά-
λιστα παράδοξοι καὶ ποικίλαι ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς ἰδιώματι· δι' ὃ πολλὰ
ἴσως δὲν θὰ τύχῃσι τῆς ὀρθῆς ἐρμηνείας, ἀλλὰ δ' ἄλλως ἀναγκάζο-
μαι νὰ ἐρμηνεύσω· οὕτω ἐν τῇ λέξει βόγδι εἰκάζω ὅτι τὸ γ ἐκ τοῦ
j ἢ ι προῆλθε, βόιδι, βόγδι, ἐν ᾧ τὸ αὐτὸ j ἢ ι πρὸ τοῦ θ ἐν τῷ
βοχθάω, βόχθα ἔδωκε χ. Ἀγνοῶ πῶς παρήχθησαν τὰ σύγνεφο
(συγνεφιάζει συγνεφιασμένος), ἀγλοῖμονον (λέγεται καὶ ἀλ-
λοῖμονον), ἀγλοῖμονος=πλεονέκτης, ἀγουρος, ἀγουρίδα (πρβλ.
Einleitung σελ. 119), ἀναπνογὰ (πρβλ. Einleitung σελ. 97,
121), ἔγνοια (φροντίς), γνοιάζομαι μὲ γνοιάζει (μὴ ἐν τούτῳ
τὸ γ διὰ τὸ γνωρίζω; γνωρίζω, μὲ γνοιάζει, γνοιάζομαι, ἐγνοιά-
σθηκα). Ὁ φθόγγος γ εὗρηται ἐν ἀρχῇ λέξεως, ὥσπερ ἐν ἄλλοις ἰδιώ-
μασιν, ἐξ ἐναλλαγῆς ἄλλων συμφώνων. οἷον γνόφα (δνόφος) γλυ-
τώνω καὶ γλυτρώνω (ἐκ-λυτόω), γλέπω ὅθεν ἀόρ. εἴγδα=εἰ-
δον, γ-δυῶ (ἐκδύω), γδέρνω (ἐκδέρω), ἐγδικιῶμαι (ἐκδικούμαι),
ἐγδίκησι κ. ἄ.

Εἶναι γνωστὴ ἡ καὶ ἐν ἄλλοις ἰδιώμασιν ἐν ὠρισμέναις λέξεσιν ἐκ-
πτῶσις τοῦ j, οἷον ὕψος (γύψος), ἀλλαῖα ἀλλαγῇ), Ἄνωῃ ('Α-
νωγῇ), Ἄνωησιᾶνος. Ἡ ἐν μέσῃ τῇ λέξει τοῦ j ἐκπτῶσις ἐν τοῖς
ἐπομένοις οὐσιαστικοῖς νομίζω ὅτι ὀφείλεται εἰς ἀναλογίαν· τραῖ,
φαεῖ, ῥολοῖ (καὶ λοροῖ κατὰ μετάθεσιν), συκολοῖ, ἥτοι ἡ φω-
νητικὴ σύμπτῶσις τῶν ὀνομάτων τούτων ἐν τῷ πληθυντικῷ πρὸς
ἄλλα ὀνόματα ὁμαλῶς ἄνευ γ (j) ἐν τῷ ἐνικῷ, ἐπῆνεγκε τὴν καθ'
ἐνικὸν ἐξομοίωσιν· παιδιᾶ, κλειδιᾶ, σκουτῆ, καλάθη, χωράθη
τραῖ, φαεῖ, κατώη, ἀνώη, ῥολόη, συκολόη, ξάη
—παιδί, σκοντί, καλάθι, χωράφι· τραῖ, φαεῖ, κατῶει, ἀνώει,
ρολόι, συκολοῖ, ξάι.

Ἡ τοῦ j ἐκπτῶσις εὐχερესτάτη οὖσα ἐν τύποις οἷοι οἱ: λέγει

(1) Πρβλ. Einleitung 89 ἐν σημειώσει.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

λέει, ἔλεγε-ἔλεες, ἔλεγε-ἔλεε, ἐλέγετε-ἐλέετε, θά φάη-θά φάη, ἔφαγε-ἔφαε, ἔφαγε-ἔφαε, ἐφάγετε-ἐφάετε, φυλά-
γει-φυλάει, ἐφύλαγε-ἐφύλαε, ἐφυλάγετε-ἐφυλάετε παρή-
γαγε τὰ α' πρόσωπα λέω. ἔλεα, θά φάω, ἔφαα, ἐφάαμε, ἐφύ-
λαα, ἐφυλάαμε ἄνευ τοῦ γ. Τοῦτο σαφέστερον γίνεται ἐκ τοῦ ὅλου
τῶν τύπων τούτων σχηματισμοῦ· λέω, λές, λέει, λέμε, λέτε,
λένε, ἔλεα (συνήθ. ἔλεγα), ἔλεες, ἔλεε, ἐλέαμε (συνήθ. ἐλέγαμε),
ἐλέετε, ἐλέανε, θά φάω, θά φᾶς, θά φάη, θά φᾶμε, θά φᾶτε,
θά φᾶνε, ἔφαα, ἔφαες, ἔφαε, ἐφάαμε, ἐφάατε, ἐφάανε, ἐφάω-
θηκα κ.τ.λ. θά φάωθῶ κ.τ.λ. φάωσου, φάωμενος, ἀφάωτος,
φυλάω, φυλάῃς, φυλάει, φυλάῃμε, φυλάᾶτε, φυλάᾶνε, ἐφύλαα,
ἐφύλαες, ἐφύλαε, ἐφυλάαμε, ἐφυλάατε, ἐφυλάᾶνε, ἐφυλαό-
μουνα κ.τ.λ.

Τὸ γ ἐν τοῖς βογάω, ἀνανογάω (καὶ ἀπλοῦν νογάω) ἐμφανί-
ζεται δι' ἀναλογίαν πρὸς ἄλλα ῥήματα μετὰ τοῦ γ οἷον μολογάω,
βλογάω, ἥτις ὠρμήθη ἐκ τοῦ ὁμοήχου ἄλλων τύπων, ἐν οἷς τὸ γ
κανονικῶς ἐξέπεσε· θά βλοήσω, ἐβλόησα, θά μολοήσω, ἐμο-
λόησα· θά βοήσω, ἐβόησα, θά ἀνανοήσω, ἀνανόησα—βλο-
γάω, μολογάω· βογάω, ἀνανογάω.

Ἀξία ιδίας μελέτης εἶναι ἡ τοῦ γ καὶ γ' ἐκπτώσις ἐν τῇ γλώσσῃ
τῶν Δειληνιτῶν· ἐνταῦθα παρατίθημι ἱκανὰ παραδείγματα ἐξ ὧν
ικανῶς καταφαίνεται πῶς αὕτη ἔχει· Παναῆς, Γλνόρις, Παναῖα,
ᾠρὲ Ἰάννη, ὁ Ἱεράσιμος, ὁ Ἰωργος, Ἐρώλυμος=Ἱερώλυ-
μος, ἰδα=γίδα, τὰ ἰδια=τὰ γίδια=αἱ αἶγες, γρήορα, ἀελάδα,
ὑαλικὰ=γυαλικά=ὄστρεα, ἔφαα κ.τ.λ. ἔφῃα κ.τ.λ., ἰωργός
(γεωργός), καὶ παροιμία «ὄντες σκολαίνουσι οἱ ἰωργοί, βγαί-
νουν οἱ ἀκαμάτες», ἀουρίδα=ὄμφαξ, ἐράματα=γεράματα,
ἐγὼ καὶ ἐώ, γελάω ἀλλὰ ἐλᾶς, ἐλάει, ἰορτή, ἀναοῦλα-ἀνα-
ουλιάζω, ἀοράζω, ἔροντας=γέρων, ὑρίζω καὶ τριυρίζω, ζυός
=ζυγός παροιμία «ἀντὶ νὰ τρίξη ὁ ζυός, τρίξει τ' ἀλέτρι»·
γαῖμα προγεστὼς (ἐνταῦθα ἀνάπτεις τοῦ j). Παρὰ ταῦτα γα-
στάρδος, γαμῶ ἀλλὰ ἐάμῃσα, ἀγαπάω, γαμπᾶς.

Τὸ γ πρὸ τοῦ μ ἐκπίπτει· πρᾶμα (πραμάτεια=ἐς πραγματευτῆς
κ.τ.λ.), φλέμα.

Τὸ λ ἀναπτύσσεται ἐν τῇ λέξει πλιθάρι=πιθάρι· ἴσως παρὰ τὸ

οὐσιαστικὸν πλιθά=δοχεῖον ἐλαίου ἐκ πηλοῦ (τὸ πλιθά ἐκ τοῦ πλίν-
θος-πλίθος καὶ πηλός, διότι καὶ οἱ πίθοι ἐκ πηλοῦ).

Τοῦ ρ ἀνάπτειν παρατηροῦμεν ἐν τῇ λέξει λέπρι, λέπρια
(ἰχθύος) παρὰ τὸ λέπρᾱ λεπρός.

Ἐναλλαγὴ τοῦ θ καὶ δ ἐν τῷ μετὰ διᾶς=μετὰ βίας, μετὰ πόνου, μό-
λις· ὁ δὲ καταβιβασμὸς τοῦ τόνου ἐξ ἀναλογίας τοῦ μετὰ χαρᾶς=προ-
θύμως· ἄγιο δῆμα. Καὶ ἄλλα δὲ σύμφωνα ἐναλλάσσονται πρὸς ἄλ-
ληλα, οἷον θ καὶ φ, θυλακὴ=φυλακὴ, θυλακισμένος ἀλλὰ καὶ θυ-
λακωμένος καὶ φυλακωμένος, φονκάρι=θηκάρι, ν καὶ λ, καλα-
ναρκάω=κανοναρχῶ, ρχ=ρκ ἀρκίναω, ἀρκιμνιά, ἀρκοδας.

Εἶναι γνωστὸν ὅτι τὸ ν ἐν Santhi ἀπὸ τῆς προτέρας λέξεως ἀπο-
σπώμενον καθίσταται ἀρκτικὸν τῆς ἐπιφερομένης, οἷον τὸν ἱπιταφιο
(τὸν ἐπιτάφιον) καὶ εἶτα ὁ νιπιτάφιος, ἀλλὰ καὶ ἀντιστρόφως οἷον
μιὰ ὕχιά=μιὰ νυχιά=μικρόν τι. Τὸ χ πρὸ τοῦ μ ἐκπίπτει δραμῇ
=δραχμῇ. Κατὰ το ναῖσκε=ναί (μεθ' ἀβρότητος) ἐλεχθη ὅλασκε=
οὐ. Τὸ λ χ συμφώνῳ=ρ χ συμφώνῳ, οἷον ὀρπίδα, ἀρμυρός, ἀδε-
φός καὶ εἶτα ἀδρεφός.

Τὸ τλ=κλ, σέσκλο=σεῦτλον. Τὸ νδλ=ngl, ξανγλίζω (ἐξαντλῶ)
=εὐτρεπιζῶ τὴν κόμην. Τὸ ρθ=ἄλλοτε ρτ, ἄλλοτε ρθ, οἷον ἦρτα
(ἦρθα ἦλθα), ὀλόρτος=ὀλόρθιος καὶ ὀρθος=ὀρθρος. Τὸ σθ=στ,
οἷον ἀστένεια, ἀφανίστηκε, φανιστῇ (κατὰ ποῦ τοῦ φανιστῇ).
Τὸ κτ=χτ, οἷον νύχτα χτίζω, σκυλοπνίχτης=εἶδος σταφυλῆς,
δάχτυλο, ἀποχτάω, ὀχτώ, χτένι, ἀγαναχτάω. Τὸ πτ=φτ
βαφτίζω, λεφτό, λεφτοῖδρῶν=εἰλαφρῶς ἰδρῶ (ἐπὶ τῶν πορεσ-
σόντων καὶ λιποθυμούντων), φτωχός, φτυῶ, φτερό, ἐφτά, φτέρνα.
Τὸ σχ=σκ, ἄσκημος-ν, μόσκος, μοσκάρι, σκολειό, σκιῶ.

Τὸ ς ἐν οἰαδήποτε χώρᾳ τῆς λέξεως δὲν ἀποβάλλεται εἰ μὴ εἰς τὸ
τέλος τῶν ὀνομάτων, ἢ πόλι, ἢ πῆχυ κ.τ.τ. δι' ἀναλογίαν.

Τὸ b καὶ g καὶ d κατὰ τὴν ἐκφώνησιν αὐτῶν προφέρονται αἰε πε-
πηγότα ἀποσιωπομένου ὅλως τοῦ ἐρρίνου (μὴ δι' Ἰταλικὴν ἐπίδρασιν;),
οἷον τὸ batéra, τὸ hνευματικό, τὸ hῆχυ, τὴ hεριστέρα, νὰ
hῆ, bόλλικο=ἄφθονον, πολὺ, ἀβέλι, τὸ gακό, τὴν gακή, τὴν
ἀνάgn, ἀγαστρώνω, γαρίζω, ξεγαρδίζομαι, νὰ δοῦ πῶ, νὰ
dῆ ὅδῳ, δεδρί, kodá, ádís, ádíλογος, ádíχριστος, áδρας,
ἀφίδω βαλβήδιον ὁστικός.

Lib. of the Vindobona

From the library of the Vindobona

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ
ΣΥΛΛΟΓΗ Π. ΠΑΤΡΙΚΙΟΥ
Α1.52.Φ12.0023

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ